

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

Sv.
Allm. tidskr.
Fol.

nr 9

okt.-nov. 1962

pris 1:50

En läkemedelsindustri på frammarsch...

medel mot tuberkulos | *PAS*
Tibinide
Nupasal

vitaminpreparat | *Multiplex*
Bascoplex
Beviplex m. fl.

järnpreparat | *Aktifer*
Guttafer
Di-Ferrosan
Ferro-B m. fl.

Ferrosans verksamhet bygger på mångårig erfarenhet och givande samarbete med svensk medicinsk forskning.

Ferrosans forskning och produktion är huvudsakligen inriktad på vidstående läkemedelsgrupper.

FERROSAN — MALMÖ

NYBYGGNADER UPP TILL 120.000 TONS DW
KLASSNINGAR — REPARATIONER

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB · MALMÖ

Samhällsplanering och ett handikappvänligt näringsliv

Hur det framtida samhället ska se ut är inte bara ett problem för arkitekter, ingenjörer, maskin- konstruktörer och byggmästare — det gäller oss alla människor, som ska bo och arbeta inom de uppdragna organisationsramarna. I höstens kommunalval kom problemet höghus och småhus att ställas i brännpunkten. Småhusbyggaren framstår som den "mänskliga", den jordnära människan som kan njuta av blommor och gräs och se sina barn växa till i hälsa och förstånd inom synhåll på den gröna gräsmattan. I "stenkolossen" — höghuset — blir människorna sterila robotar med mekaniskt sinnelag, ett kollektiv utan inbördes kontakt, där mödrarna får stå med kikare i fönstren för att se sina barn från den svindlande höjden. Sandlådan och barnen som små myror i fågelperspektiv, där man inte kan se vad som tillhör den egna familjen eller andras.

Vår skräckmålning torde säkert inte bli godkänd av höghusinnevånarna i gemen. Småhusbebyggarens idyll störs också av en massa bekymmer för husets underhåll och fortbestånd, bekymmer som höghusfamiljerna överlåtit på ett större kollektiv. Men vi ska inte fördjupa oss i dessa för- och nackdelar. Ropet på mera mänsklighet i samhällsplaneringen är emellertid en fråga som angår oss alla, oavsett om vi lever i höghus eller småhus. Man är glad att den debatten nu förts ut

till folket. Samhällsplaneringen får inte enbart ske i en inre cirkel av experter. Vi bör alla ha ett ord med i teamet — inte enbart acceptera ritningar och modeller med ett tyst instämmande i det samhälle man bygger åt oss.

Det finns grupper av medborgare, som har svårare än andra att acceptera det samhälle och det näringsliv arkitekter och konstruktörer klipper ihop efter sina standardmodeller. Dessa standardmodeller — ett samhälle tillskuret för människor med måttbestämda fysiska och psykiska resurser — tycks utsluta människor med skavanker, sjukdomar och handikapp av olika slag. Och ändå vet vi att sådant existerar. Vi vet att vi alla blir äldre och får svårare att hänga med. Vi har människor med i statistikens tabeller: sjukdomsgrupper och handikappgrupper, uppkomna defekter under livets gång, medfödda rörelse- och arbetshinder av fysisk och psykisk art. Att planera samhället bättre — byggnader, heminredning, trafik, trappor och hissar m. m. — så att även människor med rörelsehinder, sjukdomar och skador av olika slag, kan leva normalt är en brännande fråga. Dessa grupper — både unga och gamla — hotas av större isolering i teknikens, de snabba kommunikationernas och höghusens moderna samhälle. De "udda" människorna, rörelsehindrade, hjärt-, lungsjuka och andra långtidssjuka, blinda och hörselskadade, liksom

barn och ungdom med speciella anpassningssvårigheter, har svårt att hänga med i den nutida samhällsrytmen.

Frågorna vi i korthet berört omspänner ett mycket stort område. Bostadsbebyggelsen och trafikfrågorna hör hit. Men vi måste gå vidare. Även arbetsplatserna måste in i blickpunkten för samhällsplanering i sann humanistisk och demokratisk anda. Den delen innefattar anordningar för att skapa vänligare och ändamålsenligare arbetsmiljöer så att fysiskt och psykiskt handikappade kan smälta in i arbetslivet på ett naturligt sätt. Här krävs samverkan mellan bl. a. läkare och tekniker, arbetsledare och arbetskamrater. Arbetsmarknadens nyckelorganisationer, arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer måste självfallet vara inkopplade på dessa frågor.

Lönar det sig att satsa på "under-utvecklade" grupper, ekonomiskt och företagsmässigt sett? frågar sig den skeptiske ekonomen, företagsledaren. Han har investerat dyrbart kapital på sin maskinpark — han har inte råd med några "sociala" experiment. Vi tror för vår del att det är fel att sätta en gränspåle för socialpolitiken vid fabriksportarna. En produktiv socialpolitik känner inga sådana gränser. Sammankopplingen av socialförsäkring och rehabilitering — såsom skett via den nya so-

cialbalken och ATP-systemet — måste självfallet förutsätta ett mycket handikappvänligare näringsliv än vad vi f. n. har. Det är sant och riktigt att vi för vissa grupper — som inte har möjlighet konkurrera på öppna marknaden — måste ha speciella anordningar, s. k. skyddad sysselsättning. Men det är inte riktigt att undervärdera dessa s. k. skyddade fall — de har visat sig kunna utföra gott arbete i tränings- och skyddade verkstäder och det finns goda exempel på att den öppna marknaden fått tillskott av kvalificerat yrkesfolk via denna arbetsform. Det stora perspektivet måste bli att ge hela näringslivet en mera handikappvänlig inställning. Det blir för dyrt på längre sikt att skapa socialförsäkringsformer som skydd mot sjukdomar, olycksfall och handikapp — och sedan täppa till näringslivet för dem man ofta på lösa grunder klassificerar som sekunda arbetskraft.

Man kan gott tala om att företagsekonomiska och social-humana aspekter här bryter sig mot varandra. Det är inte möjligt att inom ramen för en tidskriftsledare tränga djupare in i dessa problemställningar, men ett kortfattat blixtnslag en läkare gjort i de här frågorna säger oss en hel del om den företagsekonomiska sidan. En maskinenhet kan uppvisa mycket hög omsättning på arbetskraft — hög sjukfrånvaro, ideliga klagomål och diskussioner om ackorden. Det brister i samspelet mellan människan och maskinen och man försöker lösa problemet med ökad betalning. Det är kortsiktig politik — det onda finns kvar och dyker upp på nytt.

Handikappade i bostadskön

Läkarintyg i bostadskön visar enligt en undersökning i Göteborg att det rör sig om ca 1.200 sådana årligen. Av de 1.115 fall, som vid bostadsförmedlingen i Göteborg 1958 styrkte sitt bostadsbehov med läkarintyg hade endast 662 erhållit bostad intill den 1 juli 1961. Bostadsbehovet har graderats i "trängande" eller starkt behov, "medelstarkt" och "svagt". Bostadssökande med organisk nervsjukdom har den största andelen i gruppen med starka skäl (79 %), tbc redovisar 74 % och hjärtsjukdom 68 %. Fram till den 1 juli 1961 hade 662 eller ca 60 % av de 1.115

Dags att tänka om i samhällsplanering och näringsliv kan sättas som slutvinjett till vårt resonemang. Plats också för de handikappade minoriteterna i det samhälle som bygges måste bli en tankeställare för dem som utövar den reella makten på dessa områden. ABF — landets största studieorganisation — tar upp samhällsplaneringen på programmet denna höst. Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) har i cirkulär till de lokala samarbetskommittéerna uppmanat till estradsamtal med berörda intresseparter om samhällsplanering sett från de handikappades sida. Debatten är alltså redan igång. Och debatten måste följas av konstruktiv vilja att angripa problemen på djupet.

Sixten Hammarberg

fallen beretts bostad genom bostadsförmedlingen. Man har sedan genom olika stickprov med frågor till bostadssökande som erhållit bostad respektive sådana som inte erhållit bostad sökt få mera detaljerade informationer för bedömning av situationen. En rad upplysningar från personer som trots läkarintyg inte fått någon ny bostad blottar stora svårigheter och umbäranden. Här är några av vittnesbörden: "Jag är kroniskt astmasjuk, har svårt att gå i trappor. Bostaden är belägen i 4:e våningen (ej hiss). Måste vila i varje avsats, orkar annars inte upp. — Jag är handikappad, har högra handen att arbeta med. Har omodern lägenhet. Den är tungarbetad. — Vintertid vid hemkomsten från arbetet är bostaden kall. Det är påfrestande för hjärtat att bära bränsle 4 trappor upp från källaren, lika så att dagligen besöka toaletten, som ligger på gården."

*

Siffrorna från Göteborg kan tas som utgångspunkt för att situationen för berörda grupper är svår i hela landet. Docent Anders Otterland, Umeå, som presenterar sammanställningen i Social Medicinsk Tidskrift, framhåller bl. a. att den rådande situationen på bostadsmarknaden tvingar sjuka och handikappade att kvarbo i en situation, som de upplever som fysiskt och psykiskt pressande.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgironr 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

STORT INFORMATIONS-MÖTE OM HJÄRTSJKDOMAR	6
HCK — DET NYA SAMARBETSORGANET	7
TONGÅNGAR	9
SKULPTUR FÖR ALLA	14
BILDKRYSS	17
SVÄRIGHETER ATT BLI KVITT	18

OMSLAGSBILD: Modern byggnadsplanering — foto: Herbert Backofen

Med många olika PORTFÖLJER

rör sig dagens socialvårdare. Var och en har sin lilla del i herr Svensks situation att utreda. Det kan bli många "bitar" och besök hos herr Svensk. Om det problemet berättade professor Gunnar Inghe en levande historia ur socialvårdens vardagsliv vid Socionomförbundets studiedagar i Göteborg. Professor Inghe avslöjar sin egen roll i det sociala dramat:

För många år sedan besökte jag såsom representant för socialvården en understödstagare i ett ärende, som vi hade under utredning på socialläkaremottagningen. Jag kom dit och knackade på. En medelålders man öppnade. Han såg litet irriterad ut, när jag presenterade mig, men han lät mig stiga in. I vardagsrummet satt en annan person, som just kommit dit. Han var från barnvårdsnämnden och höll också på med en utredning. Vi såg tveksamt på varandra, och i det samma ringde det på dörren igen. In kom nykterhetsnämndens representant. Där satt vi alltså tre socialvårdsfunktionärer i färd med våra utredningar om den här mannen. Jag tog min Mats ur skolan med en gång och gick. De andra dröp väl av de också, tänker jag.

Det var en pinsam erfarenhet, som i ett nötskal ger hela problemet. Det förekommer alltså, att en rad mer eller mindre kompetenta funktionärer samtidigt och ovetande om varandra sysslar med och utreder en och samma person eller familj. Historien illustrerar också vilket spring det kan bli i en privatfamilj, om samhällsorganen får anledning att syssla med vederbörande. Det är klart, att det för "fallet" ifråga är en högst besvärande situation.

Detta är framför allt ett problem i de större kommunerna, kommuner med en mera differentierad, mera specialiserad socialvård. I en sådan kommun finns det heltidsanställda tjänstemän, som sysslar med olikartade frågor, delvis faktiskt i konkurrens med varandra.

Alla dessa tjänstemän har viktiga uppgifter att fylla, framhåller professor Inghe. De har skyldigheter mot samhället, skyldigheter mot familjen, mycket att göra och brådsakande ärenden — de får alltså faktiskt konkurrera med varandra:

Inte sällan förekommer också, att det brister ifråga om samarbetet mellan tjänstemän i samma nämnd, men framför allt mellan tjänstemän i olika näm-

der; ibland förefaller det som om det skulle finnas vattentäta skott mellan de olika nämnderna och de olika tjänstemännen, inte ens en viskning tycks tränga fram från den ene till den andre.

Man förstår att utvecklingen skapar problem — men till frågan om "vattentäta skott" mellan olika nämnder — borde det inte gå att bryta isoleringen och tala "högt" de olika tjänstemännen emellan?

Hur man skall undvika dubbelarbete inom socialvården

är ett angeläget debattämne skriver *Sociala Meddelanden*. Frånsett de mindre kommunerna har den sociala organisationen i regel byggts upp enligt *funktionsprincipen* — alltså socialvården har inriktats på att efter utredning i varje enskilt fall lösa klientens särskilda problem i enlighet med den inriktning byrån eller avdelningen har som klienten uppsöker. *Familjeprincipen* däremot innebär att en tjänsteman svarar för all socialvård som berör en och

samma familj. Mycket talar emot ett system uppdelat i specialgrenar, vilket tvingar klienterna att söka upp olika tjänstemän — som ofta ställer ungefär samma frågor till den hjälpsökande vid utredning av hjälpbehovet. Statsmakterna har lämnat kommunerna stor frihet att ordna förvaltningen med hänsynstagande till skiftande behov. En centralisering av ärenden är en förutsättning för att familjeprincipen skall kunna tillämpas, framhåller tidskriften *Sociala Meddelanden*.

Till frågan bör framhållas att även sjukkasse, arbetsförmedling och arbetsvård ofta är inkopplade på hjälpfallen. Deras byråer ligger ofta inte alldeles i samma organisationsram som de "delar" av verksamheten kommunerna är direkt ansvariga för. Att utreda behovet av sysselsättning är ofta nätt upp det viktigaste för att få en sjuk och behövande människa i harmoni med sig själv och sin omgivning. Den delen av frågorna måste också in i "familjeprincipen".

KONKURRENS MELLAN SOCIALVÅRDARE...

Professor Gunnar Inghe talar om de många portföljbärarna i dagens Socialsverige. Även om dessa är vänliga människor, som vill familjen Anderssons bästa, kan alla besöken bli påfrestande — helst som familjen A. inte har bestämd mottagningstid på sin dörr!

HCK - det nya samarbetsorganet för handikappade har fått en god start

Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) som nu söker samordna handikappgruppernas strävanden har under sommarmånaderna fått två nya medlemsorganisationer. Det är Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn och Riksförbundet Sveriges Föräldraföreningar för CP-barn, vilka anslutit sig till HCK. Flera andra riksorganisationer diskuterar nu frågan om inträde. I HCK:s målsättning ingår bl. a. att verka för lagstiftning och samhällsåtgärder i för de samverkande grupperna förmånlig riktning utan att för den skull inkräkta på de enskilda handikapporganisationernas arbete och suveränitet. På lokalplanet knytes kontakterna i *lokala samarbetskommittéer*. Den närmaste tiden blir en uppbyggnadsperiod. Äldre och nyare organiserade grupper måste lära känna varandra, knyta personliga kontakter och informera varandra om mål och arbetssätt.

◇

Inför höstens arbete ställer HCK parollen SAMHÄLLSPLANERING OCH ETT HANDIKAPPVÄNLIGARE ARBETSLIV.

Att planera samhället bättre — byggnader, heminredning, trafik, trappor och hissar m. m. — så att även människor med rörelsehinder, sjukdomar och skador av olika slag kan leva normalt — är en brännande fråga. Många sjuka och handikappade — både unga och gamla

— hotas av större isolering i tekniken, de snabba kommunikationernas och höghusens moderna samhälle. Dessa frågor omspanner ett stort område. De innefattar också olika anordningar på arbetsplatserna — att skapa "vänligare" och ändamålsenliga arbetsmiljöer för fysiskt och psykiskt handikappade. Här behövs samarbete mellan bl. a. läkare, tekniker samt organisationer, arbetsgivare, arbetsledare, arbetstagare och de organisationer dessa nyckelgrupper inom näringslivet representerar. Ofta verkar samhället vara "tillskuret efter en standardmodell" — de "udda" människorna, rörelsehindrade, långtids-sjuka, blinda och hörselskadade, liksom barn och ungdom med speciella anpassningssvårigheter, har svårt att hänga med i den nutida samhällsrytmen.

◇

Som ett viktigt led att skapa förståelse hos samhällets organ och arbetsmarknadsorganisationerna planeras en serie estradsamtal över hela landet i de lokala samarbetskommittéernas regi.

För att ge handikapporganisationerna på rikspanet önskvärd kontakt med planeringen har HCK i framställning till socialministern — skrivelsen återges på annan plats i Status — begärt att bli representerad i den rehabiliteringsberedning Kungl. Maj:t låtit tillsätta i början av detta år.

AMS begär ökade anslag till verkstäder för handikappade

I årets petita, som avser budgetåret 1963/64 begär arbetsmarknadsstyrelsen hos Kungl. Maj:t väsentligt ökade anslag dels för anordnande av verkstäder för handikappade, dels till driften av sådana verkstäder. I sin motivering framhåller AMS att det omedelbara behovet av platser vid verkstäderna utgör 20.000 — man har f. n. endast 3.642 sådana platser tillgängliga. Kraftfulla insatser måste därför göras för att snarast möjligt höja kapaciteten. Beträffande driften av verkstäder-

na framhåller AMS att en hälften-delning av driftskostnaderna mellan huvudmännen och staten synes vara enda lösningen för att stimulera till bestående insatser på detta område. Styrelsen föreslår att statsbidraget till driften av träningsverkstäder, skyddade verkstäder och hemarbetscentraler, måtte utgå med 50 % av huvudmannens nettodriftskostnader från den 1 juli 1963. Sammanlagt begär AMS 20 milj. kr för budgetåret 1963/64 för anordnande och drift av verkstäder.

■ SKULPTUR FÖR...

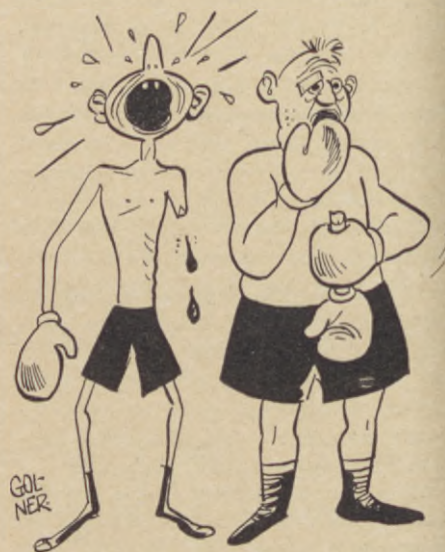
Forts. fr. sid. 15

fåglarna kvittrar, blommorna blos-sar och sommarvinden susar sakta i Humlegårdens lövkronor. Thörnberg hör och ser det inte, han är helt upptagen av sitt förehavande. Ögonen spelar, ansiktet lyser, han ser ut som en glättig, grinande räv. När kängorna äntligen är väl snörda, knäpper han på de tjocka damaskerna och träder kängorna i galoscherna, skinande blanka och solida. Så är han äntligen rustad för ett kortare besök i de svala bibliotekslokalerna; det är en temperaturskillnad på bortåt tio grader mellan solgasset här på södersidan och den skuggiga läsesalen därinne, nordan-vänd mot den trädrika parken."

När nu E. H. Thörnberg fått stå modell för en skulptur är det alldeles följdriktigt att det har blivit ett konstverk för hela svenska folket, med samma räckvidd som hans hängivna folkbildningsarbete. Konstnär Ulf Sucksdorff har gjort en skulptur som Folkrorelsernas Konstfrämjande givit ut i en upplaga om 65 ex. i hårdgips. Höjden är 20 cm och skulpturen kostar 210:—.

Det är precis så man vill se en skulptur av E. H. Thörnberg. Ut till folket, till hans stora, tacksamma publik.

Problem för boxare

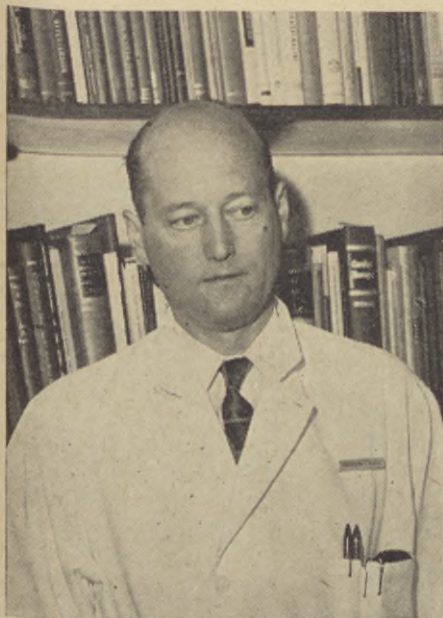
— Ja... men domarn sa ju BRYT!

Stort informationsmöte om hjärtsjukdomar

Förra säsongen — under vårmånaderna — genomförde Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka en möteskampanj ute i landet. Syftet var främst att bygga upp kontakten med gruppen hjärtsjuka. Dessa möten — för vilka vi tidigare redogjort i Status — gav massor av nya kontakter och erfarenheter — inte minst glädjande har varit att ta del av hjärtläkarnas intresse för en intressegemenskap för att skapa allmänt gynnsammare livsbetingelser för de medborgare, som drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar.

TALARE I:

*Professor
Gunnar Biörck
Stockholm*

redogör för hjärtsjukdomarnas orsaker. Professor Gunnar Biörck har en stor vetenskaplig produktion i form av olika skrifter — ett känt namn också i internationella sammanhang.

Hålles i Stockholm den 2 oktober

Denna inledande upplysningskampanj ute i landet knyts ihop i ett stort upplysningsmöte i Stockholm i höst. Därvid skall hjärt- och kärlsjukdomarnas roll ur olika aspekter belysas av landets ledande auktoriteter. Mötet i Stockholm hålles i Stockholms Konserthus, tisdagen den 2 oktober. Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka och Svenska Nationalföreningen mot Hjärt-

Hur många hjärt- och kärlsjuka har vi i Sverige?

Sjukdomar i hjärta och kärl utgöra i hela den västerländska världen den ledande dödsorsaken.

Man har kommit fram till att sådana sjukdomar svarar för c:a 40 % av den totala dödligheten i Sverige.

Om man räknar med att de hjärtsjuka i genomsnitt har symtom av sin sjukdom under en tioårsperiod före dödsfallet, kan man genom att multiplicera antalet årligen döda med tio få en ungefärlig uppfattning om antalet hjärt-kärlsjuka. Man får då siffran 500.000 eller 7 % av den svenska befolkningen. I Amerika (USA) har man också fått fram siffran 7 % på befolkningen.

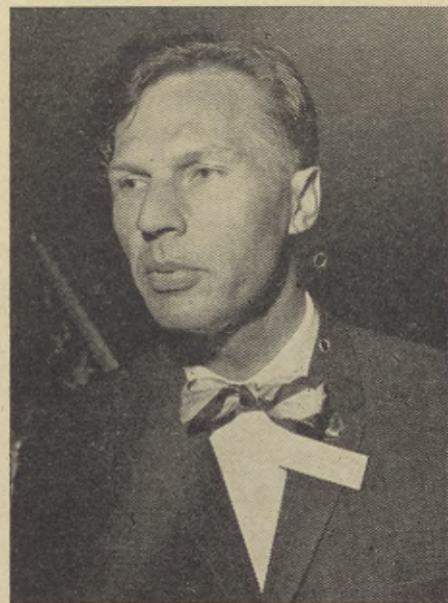
Det är möjligt att dessa siffror är för låga. Av 500.000 hjärt-kärlsjuka beräknas det att 200.000 är under pensionsåldern — resten däröver.

I den mån man räknar med en längre period med sjukdomssymtom än tio år före dödsfallet betyder det att mer än 40 % av de sjuka tillhör de arbetsföra åldrarna.

och Lungsjukdomar har kommit överens om att gemensamt stå för detta arrangemang. Två professorer — professor Gunnar Biörck vid Serafimerlasarettet i Stockholm och professor Viking Olof Björk vid Akademiska Sjukhuset i Uppsala — svarar för inledande föreläsningar, beledsagade av skioptikonbilder och film. Naturligtvis blir det också ett festligt program i övrigt i anslutning till detta stora möte, vilket väl får betecknas som höstens stora händelse på den medicinska och socialmedicinska fronten i huvudstaden.

TALARE II:

*Professor
Viking Olof Björk
Uppsala*

redogör för modern hjärtkirurgi. Professor Viking Olof Björk har stått i centrum sista året, bl.a. gäller det nya metoder inom operationstekniken — liksom sin kollega till vänster, vetenskaplig skribent och känd utomlands.

Sociala notiser

Skyddade verkstäder i England

Med. lic. Åke Stenram har gjort en studieresa i England och ger därifrån några dagsaktuella uppgifter om arbetsvård, vilka publicerats i Socialmedicinsk Tidsskrift. De s. k. skyddade verkstäderna för konkurrenssvag arbetskraft är också ett markant inslag i engelsk arbetsvård. Man har skyddade verkstäder med 12.000 platser, men behov anses föreligga för ordnande av minst 6.000 platser till. Remploj är ett stort halvstatligt företag med 92 fabriker för 6.250 partiellt arbetsföra runt om i England. Inkomsterna täcker arbetarnas lön och materialkostnaderna.

Övriga utgifter betalas med statliga anslag. På vissa orter såsom i London är det 1 års väntetid, innan man får plats. Mycket få klienter går vidare ut i öppna marknaden, ca 150 årligen. Man söker hålla klientelet blandat. Man har nått ganska goda resultat med lugna schizofrenier. De största grupperna utgöres annars av skador och sjukdomar i rörelseorganen 30 %, lungsjukdomar inkl. tbc 19 %, psykiska sjukdomar 9 %, epilepsi 9 %, hjärt- och kärlsjukdomar 7 %, reumatism och arthrit 5 %, paraplegi 4 % och MS 3 %. Man tillverkar möbler och inventarier i trä och metall samt syr kläder och har tryckerier, bokbinderier och ortopediska verkstäder.

Andra skyddade verkstäder med plats för 625 arbetare ägs av privata stiftelser. En av dessa är Lu Dun i Luton. Under en arbetsledare arbetar här 30 man, därav 10 paraplegiker med träarbete. Medelåldern är över 50 år. Medelinkomsten 4.500 kr per år. Var och en har dessutom sin pension. En årlig driftsförlust på 75.000 kr täcks med insamlade medel. På många hem för långtidssjuka har man också skyddade verkstäder med hopsättning av t. ex. hastighetsmätare för bilar, målarpenslar och fyrverkeripjäser. Speciella sådana hem finns för yngre långtidssjuka.

Läkarförbundet välvilligt till skrivhjälp åt sjuksystrarna

I sitt yttrande över SOU 1962:4 "Arbetsuppgifter och utbildning för viss sjukvårdspersonal" framhåller Sveriges Lä-

karförbund bl. a. att utvecklingen visar, att sjuksköterskorna måste ägna en allt större del av sin tid åt skrivarbete och liknande göromål. På många håll är det utan tvekan befogat med heltidsanställda expeditjonsbiträden. I vissa fall bör man pröva sig fram med halvtidstjänster så att t. ex. 2-3 avdelningar på ett sjukhus delar på ett biträde. Förbundet förordar en kvalificerad utbildning för dessa tjänster. Utredningens förslag innebär att sjuksköterskorna kommer att få ökade uppgifter som lärare och arbetsledare. Utbildningen av sjuksköterskor måste anpassas till nya förhållanden så att väsentligt större utrymme och eftertryck ges åt pedagogik, arbetsledning och administration. Läkarförbundet ansluter sig helt till utredningen när den avvisar tanken på införande av begränsad sjuksköterskelegitimation för vissa undersköterskor. En dylik kategoriklvning vore, sett ur sjukvårdens synpunkt, olycklig. Vägen till sjuksköterskelegitimation måste gå via godkänd sjuksköterskeskola. Däremot bör det kunna skapas bättre möjligheter för undersköterskorna att förvärva sjuksköterskekompetens.

Handikapporganisationernas centralkommitté (HCK) begär plats i den handikappberedning Kungl. Maj:t tillsatt

Herr Statsrådet och Chefen
för Socialdepartementet

Av utdrag ur protokollet över socialärenden vid konselj den 15 december 1961 framgår, att Kungl. Maj:t bemyndigat Chefen för Socialdepartementet att tillkalla högst åtta sakkunniga för att pröva frågor om den ändamålsenliga organisationen och samordningen av rehabiliteringsverksamheten. Det är bekant att detta utredningsuppdrag givits åt sakkunniga — en beredning med representanter för olika intresseparter med direktör Seved Apelqvist som ordförande.

Vi vill emellertid här framhålla att en part har förbisetts, då det gäller ifrågasvarande uppdrag. De handikappade själva har nämligen icke blivit företrädare i utredningen och detta har också påpekats vid riksdagens stora remissdebatt i januari av bl. a. hrr Bengtsson i Varberg och Göran Karlsson i Huskvarna.

I egenskap av företrädare för de handikappades egna organisationer vill vår

Göteborgare gästade föreningsvänner på Björkefors konvalescenthem i Värmland

En grupp om drygt ett 70-tal medlemmar från Göteborgs konvalescentförening gästade i somras sina föreningsvänner i Värmlands centralorganisation för hjärt- och lungsjuka. Träffen blev en fullträff

— då till och med sommaren visade sitt soligaste ansikte för denna gästvänlighet. Göteborgarna uttryckte också sin stora uppskattning åt vad de fick erfarva på sköna Björkefors.

Gäster och "hemmabor" sitter i den vackra parken på Björkefors konvalescenthem och njuter av tal, sång och musik. Även fysiska övningar i bl. a. trekamp, golf och pilkastning förekom.

kommitté — Handikapporganisationernas Centralkommitté HCK) — livligt understycka, att just den part som direkt är föremål för rehabiliteringsåtgärder, de handikappade och deras intresseorganisationer, bör ha säte och stämma i ett organ med uppgifter för samordning av olika rehabiliteringsfrågor m. m., vilket närmare framgår av utredningsdirektiven.

Tillkomsten av Handikapporganisationernas Centralkommitté har öppnat samarbete för nya grupper och vår strävan är att genom kontakt med olika grupper av handikappade medverka till att reella möjligheter skapas, bl. a. för statsmakterna, att få ett effektivt samarbete med de handikappades organisationer — ett önskemål som hittills varit svårt att förverkliga på grund av att organisationerna saknat en gemensam plattform för samverkan i den mening utvecklingen på det sociala fältet idag kräver av oss alla som har beröring med rehabilitering och handikappfrågor.

I 1958 års Socialförsäkringskommittés betänkande (SOU 1961:29), sid. 169—170, föreslås inrättande av ett centralt samordningsorgan, benämnt centrala rehabiliteringsberedningen, under ledning av en av Kungl. Maj:ts utsedd styrelse. Olika remissinstanser har tillstyrkt förslaget och så vitt man kan finna, bl. a. av remissvararen, är man allmänt positivt inställd till en samordning på högsta nivå, då det gäller rehabiliteringen och därmed sammanhängande frågor. I Kungl. Maj:ts proposition nr 90/1962 framhåller departementschefen att förslaget om inrättande av ett centralt samordnings- och planeringsorgan har rönt ett positivt mottagande och att ett sådant organ bör inrättas. Frågan om dess organisation, uppgifter och verksamhetsformer förtjänar dock ett närmare övervägande. Vidare framhålls emellertid, att den nu tillsatta utredningen tillsvi vidare bör fungera som ett centralt samordningsorgan. Med anledning härav anser vi att det är viktigt att de handikappade själva redan på det inledande stadiet i detta utrednings- och samordningsarbete blir företrädare och får tillfälle att ge sin mening tillkänna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi till Statsrådet och Chefen för Socialdepartementet att vår organisation måtte bli företrädare med egen representant i den rehabiliteringsberedning, som tillsattes enligt protokoll i statsrådet den 15 december 1961.

Stockholm den 27 juni 1962

**Handikapporganisationernas
Centralkommitté**

Sven F. Bengtson
ordf.

/ Sixten Hammarberg

Tongångar

Den sjuka människan har alltid haft en viss förkärlek till "undermediciner" av olika slag. Det är väl också ganska naturligt att man hoppas på ett "mirakel", när ingenting annat tycks hjälpa. I äldre tid då vägen till doktorn ofta var lång, pysslade man med sjukdomsbot och mystiska recept på egen hand. Den legendariske Janne Vängmans besök hos trollgubben Däldén i Ljustorp är litterärt sett en praktfull maskros i övertro på medicinska under. Vängman hade en bergfast tro på att trollgubben Däldén kunde bota hans gumba med "bröstsocker" — ja, till och med att trollgubben hade makt att få kor att föda döda kalvar med hjälp av "döben" och mystiska besvärjelser.

I modern upplaga möter vi den medicinske Janne Vängman i tidningsrubriker av skrämmande slag. "Lyckopiller" och fosterskadorna i kombination har upprört oss. Det tycks förhålla sig så, att om den som för ögonblicket lider av en viss sjukdom köper sig lindring av smärtan via ett piller kommer medicinens verkningar på längre sikt att överföras på barnen. Det blir skador på fostren om det nu är en kvinna som tar "lyckopiller". I sanning är detta en grym medicinsk konsekvens. Debatten kring dessa frågor har lärt oss att mediciner inte är saker man bör handskas lättsinnigt med.

De "gamla medicinerna" fanns att få på en marknad i skydd av mystikens slöjor. De kloka gubbarna släppte inte ut

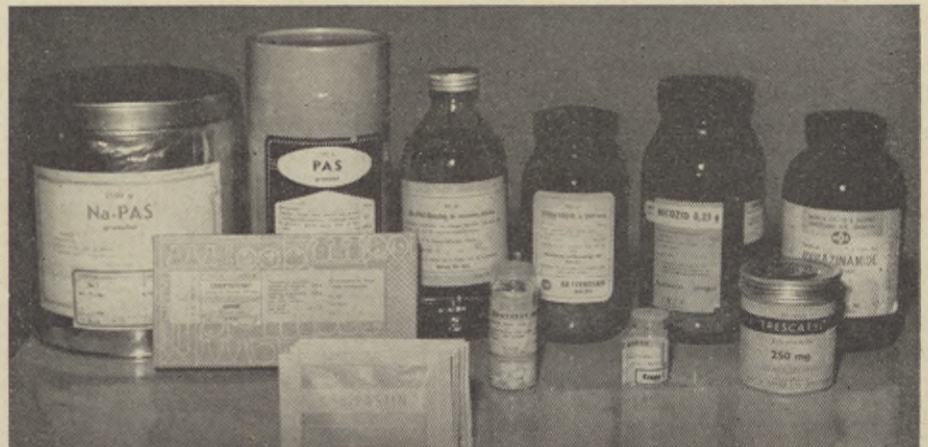
recepten till granskning — hur de kokade ihop sin smörjelse var en noga bevarad hemlighet. Hopp om bot för bölder söktes ofta hos de kloka gubbarna. Man ansåg ute i bygderna att bölder, "klåda" och sår som inte läkte, var saker de "rikliga läkarna" inte rådde på. Sådana sjukdomar var de kloka gubbarnas och gumornas skötebarn. Vi minns från vår barndom en historia om "böldbota". Den innehåller en kärna av sanning i medicinering av det slaget. Det var mjölnaren i byn, som lovat en bybo, som hade besvärliga bölder, bot enligt eget recept. En ung pojke, som hade ärende till kvarnen, lovade att hämta medicinen åt den sjuke.

Den finurlige pojken hade bestämt sig för att försöka lista ut hur mjölnaren tillredde medicinen. Han blev mycket besviken då han fann att mjölnaren bara tog en vanlig flaska, som inte innehöll någonting, gick på baksidan av kvarnen, tappade vanligt vatten direkt ur kvarnrännan i flaskan, korkade igen den och överlämnade sedan "medicinen" för vidare befordran till den sjuke. "Medicinen" kostade fem kronor!

Den medicinen hade säkerligen inga biverkningar för den sjuke — även om han inte blev botad för bölderna. Ett betydligt farligare preparat mot bölder användes i Frankrike. Medlet släpptes enligt uppgift ut 1957 och ledde till att 102 personer avled och ett flertal invalidiserades. Dessa förgiftningsfall har betecknats som den hittills största kända läkemedelskatastrofen i vår tid.

Man frågar sig mot denna bakgrund hur det står till med kontrollen av läkemedel i modern tid. I vårt land är det medicinalstyrelsen som ytterst svarar för oskadlighetskontrollen av fria och recept-

Forts. å sid. 24

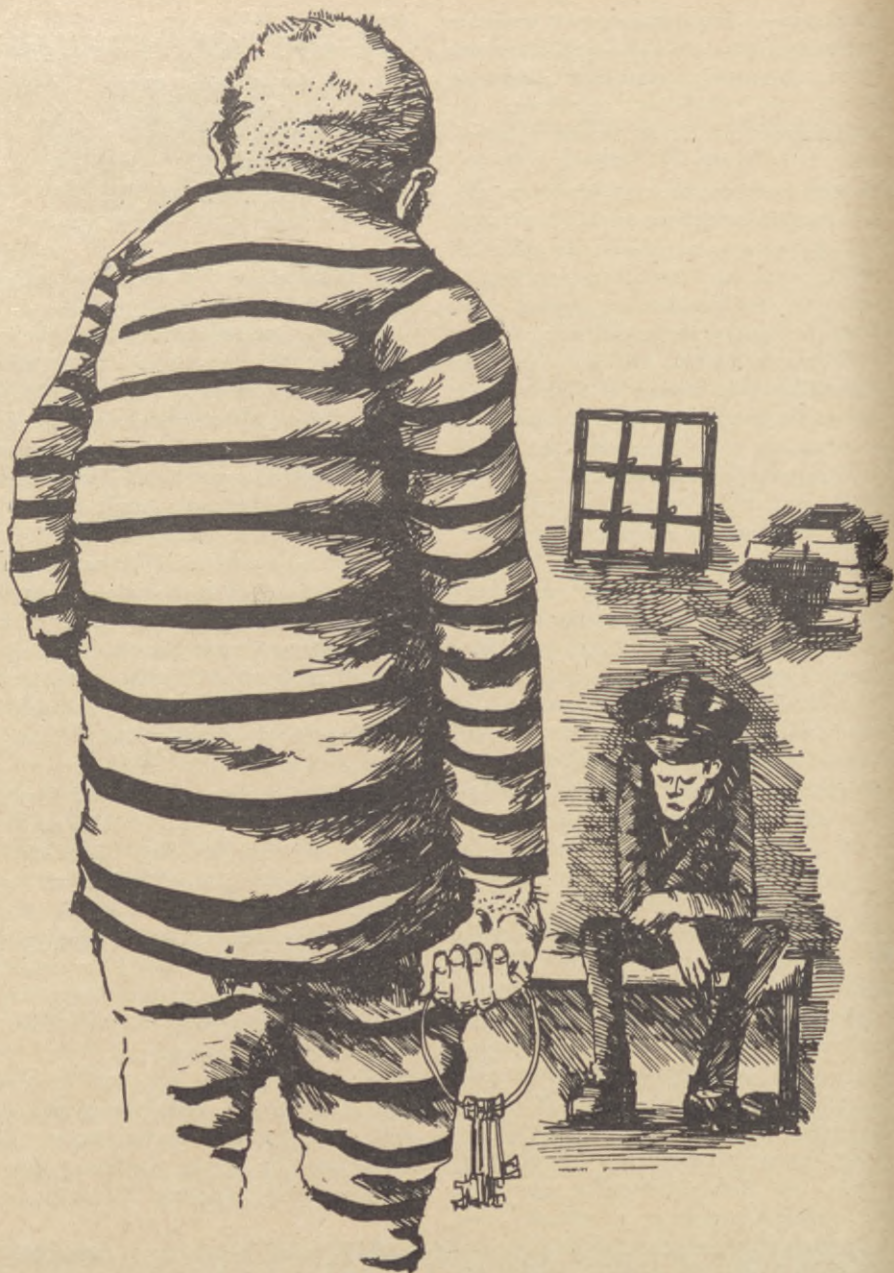
De nya medicinerna — med ofta förkortade namn "Na-PAS", enbart "PAS" osv. — är ofta innehållsmässigt hemligheter för patienter, som använder dem. Det kan därför vara tryggt att veta att en fortlöpande kontroll av medicinerna üger rum.

● Modern psykoterapi:

Teater förbinder man ju i allmänhet med en konstnärlig eller underhållande uppgift, där några skådespelare försöker ge diktade och fiktiva öden och människor en smula liv för några timmar på de bräder som föreställa världen. I den mån företag varit i kontakt med denna form av teaterverksamhet, har det väl i allmänhet varit som förmedlare av abonnemang för sin personal eller direkt ekonomiskt under-

Teater på annat sätt

Av ANDERS H. ÄNGSTRÖM

En psykodramatisk scen som tecknaren tänker sig. Fångnen har nyckelknippan, vaktaren har tagit dennes traditionella plats på bänken. I de ombytta rollerna får båda uppleva motpartens situation. Kanske man på "skådespelets väg" kan grundlägga ett nytt umgängessätt inom fångvården.

stödande. Men att teater på annat sätt skulle kunna vara till nytta för företaget och dess produktion har vi i Sverige ännu mycket litet erfarenhet av. Men det finns i alla fall i många andra länder, främst Amerika, en annan form av teater som alltmer börjar direkt tas i anspråk av olika företag. Det är det s. k. psykodramat. Ursprungligen användes psykodramat som terapeutiskt och diagnostiskt hjälpmedel inom mentalsjukvård och för diverse sociala vårduppgifter. Under senare tid har emellertid psykodramat fått alltmer vidgade använd-

ningsmöjligheter och nu har en rad företag börjat använda sig av psykodramatiska metoder för att utbilda personal och lösa diverse problem inom företaget.

Vad är då psykodrama? Enligt den amerikanske sociologen J. L. Moreno, som leder ett psykodramatiskt institut i New York är psykodrama "en metod att genom spontan dramatisering få en person eller en grupp att framställa ett problem i en viss situation".

Det gäller alltså inte som i traditionell teater att i ett på förhand bestämt drama gestalta andras tan-

kar och känslor, utan att i en improviserad situation uppleva sina egna i handling.

Man låter alltså en medlem i en grupp ensam eller tillsammans med en medspelare spela upp en viss situation eller känslöstämning och han får därigenom en klarare överblick och en ökad förtrogenhet med den just givna situationen.

För företag har givetvis denna psykodramatiska metod sin största tillämpning när det gäller utbildningsområden, där den faktiskt är överlägsen andra undervisningsmetoder. Något liknande har ju också

stundtals använts av svenska företag med de s. k. försäljningsspelen, en sorts "teaterföreställning" med försäljare-kund, för att demonstrera vissa principer för och utbilda blivande försäljare. Här har det dock oftast varit en tillrättalagd instruktionsscen med "skådespelare" som repeterat in den och sedan förevisat den för en passiv grupp elever. Alltså en sorts levande instruktionsfilm. Betydligt större effekt vinner man emellertid om man inför psykodramatiska metoder. Låter eleverna själva spontant spela med i scenen. De kan då också få en möjlighet att uppleva sig själva i kommande situationer, få se hur de själva och kunden reagerar och sedan med gruppen diskutera och kanske komma fram till ett lämpligt handlings sätt.

Tag t. ex. en kurs för affärsbiträden. En av eleverna får spela biträde och en annan en viss typ av kund, grinig, osäker, bestämd eller liknande. Allteftersom de agerande alltmer lever sig in i situationen får de börja tänka högt och försöka definiera vad de känner i varje situation. Man ber dem sedan byta roller och på det sättet får den förutvarande expediten sätta sig in i kundens situation och får därigenom också kundens syn. På detta sätt kan eleven få distans till sin situation, perspektiv på problemet och på ett smidigt sätt kan ledaren lära in ändamålsenliga tankevanor hos eleven.

Likartade tillämpningsområden är ju snart sagt alla serviceyrken, så

Man prövar själv försäljarens roll — upplever den genom att "spela" försäljare. Man kan spela socialvårdare, polisman osv. och lära sig vad rollen kräver.

— God morron, direktörn! Den underordnade har övertagit chefens plats i stolen en smula självmedvetet med fötterna på skrivbordet.

som försäljare, försäkringsmän, servitörer, expedit m. m.

Ett intressant initiativ har amerikanska myndigheter tagit genom att utbilda vissa tjänstemän som i sitt arbete har mycket kontakt med allmänheten enligt psykodramatiska metoder. Till exempel socialvårdstjänstemän, fångvårdare, polismän m. fl. Genom att de själva får spela motpartens roll kan de därigenom lättare sätta sig in i hans situation och är i många fall direkt förberedd när vissa typexempel av "fall" dyker upp. Även inom fångvården har man tagit upp dessa metoder för att "skola" fångarna för deras återanpassning i samhället.

Psykodramat som medel att lösa vissa konflikter inom grupper eller mellan olika grupper har ofta använts av social och mentalvårdande institutioner. På senare tid har emellertid även företag uppmärksammat denna möjlighet till att lösa konflikter inom olika personalgrupper, från högsta ledningen ned till den enkla arbetaren. Erfarenheterna har visat sig mycket goda och konfliktämnen har på ett tidigt stadium kunna undanröjas.

Även reklamen använder sig nu av psykodramat rent internt inom teamet vid förberedande av kampanjer genom att dramatiskt penetrera försäljningsargument och slagord.

Ännu så länge befinner sig ju psykodramat även i Amerika bara i det första utvecklingsstadiet och metoderna kan säkerligen förbättras och tillämpningsområdena vidgas. Men utan tvivel skulle även svenska företag redan nu kunna vinna avsevärda fördelar genom att ta psykodramat i sin tjänst, då kanske framför allt när det gäller utbildningsändamål.

Teckningar: JAN ROHDIN

Konstnärsliv i går och i dag

Av MARIANNE HELLMÉR

Hur ställer sig egentligen konstnären villkor i dagens samhälle. Det fria konstnärslivet lär ju te sig så lockande för den oinvigde som inte vet något mer om dessa människor än att de är en underlig samling varelser som har ateljéer, sover på dagarna och svirar på nätterna, en uppfattning som nog kan vara sanning med en viss modifikation.

Låt oss först som sist konstatera att det finns så många olika konstnärer, vi kan till en början dela upp dem i två grupper; de kända och de mindre kända. Naturligtvis finns det även en tredje grupp, de mycket kända som redan skapat sig ett namn och för dem är naturligtvis tillvaron och levnadssättet helt annorlunda än för den mindre lyckligt lottrade medbrodern och kollegan.

De har redan nått den position som de drömt om och på sätt och vis lämnat bohémstillvaron för ett mer borgerligt levnadssätt. Det är dessa konstnärer som får hedersplatsen vid större middagar, det är honom man skryter att man känner

eller har en tavla av, det är han som uppträder i oklanderligt skraddarsydd kostym och aldrig låter en vågad anekdot komma över sina läppar när han lyfter champagneglasen vid en lyckad vernis-sagemiddag. För honom är konstens tinnar verkligen solbelysta, men nu ska vi klättra några trappsteg längre ned i det fria konstnärslivet, där allt är mycket annorlunda.

Nu har vi väl alla fått en romantisk uppfattning om konstnärslivet, beger vi oss på utflykt i konsthistorien finner vi lätt dessa gamla mästare som levde en gång och vars original är uppe i skyhöga summor.

Vi vet också hur dessa mästare ser ut från gamla porträtt, mörkt helskägg, vinröda sammetsrockar, drömmande ögon och paletten i hand. Ett vidunderligt skimmer av livsglädje, Pariserluft och äventyr skimrar kring dem och vi stannar i beundran inför mästerverken på Nationalmuseum. Namn som Josephsson,

Det fria konstnärslivet ter sig lockande för den oinvigde.

Matisse och Renoir drar förbi, luftiga lätta porträtt, blå himmel glimmande vatten, undersköna kvinnor i spets. Vi har också läst om hur syndigt glatt leverne de stackars genierna förde i världsstäderna när de fått upp en tavla lyckligt och väl på Stora Salongen i Paris och livet log i landäernas tidevarv...

På dagarna svalt konstnären, och målade nakenmodeller mot plyschdraperier, medan dammet lagrades över gamla fina årgångar röd Bourgogne som skulle sparas till ateljéfester.

Men på kvällarna steg konstnären ung och kamplysten med tänd cigarr i handen ut i det lätta regnet på Paris gator och ropade an en droska, och vidlyftiga "förtjuserskor" i gatlyktornas ljus förvandlades så småningom till porträtt av en mästare... Låt oss nu kanske något motvilligt förflytta oss från detta fjärran konstnärseldorado till dagens rationaliserade bohémstillvaro, den ter sig i stort sett rätt mycket annorlunda. Att vara bohème har blivit ett yrke, ett av de svåraste med ständig penningbrist. Det är inte alltid säkert att en mecenat dyker upp i det rätta ögonblicket och räddar konstnären till eftervärlden, eller åtminstone till mat och hyra några veckor framåt.

Men hur får då en konstnär smaka den första berömmelsens sötma om han nu alls får det, det finns mycken malört i konstens glimmande vinpokal. Först gäller det att ordna en utställning, vilket inte alltid är så lätt som vi kanske tror

— försöker konstnären att i livsmedelsaffären byta en bra sak från Lapplandsfjällen mot ost och sardinburkar.

när vi går på vernissage i blomprydd middagshatt.

Det fordras att man har många "säljbara saker på gång" vilket betyder årtals släp och slit i en ateljé med golvdrag högt uppe i ett söderhus, eller kanske rent av en liten tvårummare vid Farsta. En konstnär behöver visst inte leva i takvåningar eller bebo eleganta skånegårdar med blå fönsterlister och utsikt över havet, det senare blir för de flesta en dröm.

Telefon däremot är mycket viktigt att ha även om den kan vara avstängd ibland, kanske just när han behöver ringa på den för att låna några spänn till en sillburk och pilsner. En förmiddag kan vi finna genomsnittskonstnären vid ett omålat köksbord i skjortärmarna medan golvet är belamrat med våta dukar. Men leta inte efter någon modell med marmorbarm och tizianrött hår, det är säkert hans borgerliga lilla fru som står i jumper och försöker koka kaffe på sumpen.

*

Under tiden försöker konstnären gå ned i livsmedelsaffären för att byta en bra sak från Lapplandsfjällen mot ost och sardinburkar. Hur skön konsten än är, en hungrig konstnär kan inte skapa något det försäkrar jag er. Så en morgon lyser solen och konstnären ska "hänga", vilket betyder att han fått ihop tillräckligt många saker för en separatutställning. Själva "hängningsdagen" går det livligt till. Då möter några andra eldsjälur upp i rutiga skjortor och skramlet av röd-

Det kanhända att generalkonsuln låter beveka sig — han har stora konstsamlingar...

vinsbuteljer låter som ljuv musik i deras öron.

Stig gärna in i konstnärslivet för nu är det i full blomning utan hämningar. Oanständiga historier avlöser varandra, skratten ekar och endast konstnärinnor göre sig besvär att delta i denna konversation där man verkligen inte "silar snacket".

Konstnären själv strosar omkring och hänger upp sina dukar på det mest fördelaktiga sättet, medan han skriver prislappar där han meddelar att "— 400 bagis för den här grejen och 800 för den här ska jag ta mig fan ha pojkar som jag har jobbat. Hjältarna kring bordet med Vino Tinto i glasen intygar.

— Vilka färger gosse, vilken teknik, den kan du sticka till Mallorca på. Och så får vi vanliga människor ett kort där det står Vernissage, solen lyser och den slarvige bohémen har förvandlats till en strikt gentleman i sobert grå kostym med slips i den exakt rätta nyansen.

I ett hörn står hans fru och försöker få en generalkonsul att inse hur betydande denna utställning är, så lirkar hon försiktigt upp priset och tänker på telefonräkningen och det tomma kylskåpet.

*

Det kan hända att generalkonsuln låter sig bevekas, han har stora konstsamlingar och den där grabben är kanske inte så dum, 400 är han väl värd stackarn som har en så söt fru, och det vet man väl hur konstnärer har det... Så kan man göra en god gärning så och samtidigt vara den första som har en målning, om den här skulle komma i ropet.

Så troppar publiken iväg och konstnären andas ut och äter magnecyl med kodein som han sväljer ner med en whisky. En konstkritiker går upp på redaktion och sätter ihop någonting om att det abstrakta måleriet säkert har en framtid, och att den unge konstnären har en utomordentligt fin färgbehandling. Fast han själv inte skulle vilja ha en tavla av honom i köket en gång, men det säger han inte för man måste ju förstå den unga konsten och det moderna måleriet.

Konstnären har nu hämtat sig så pass att han kan trumma ihop ett gäng på en hipa med levande ljus, vinkorkarna smäller och kokvrån ser ut som en lavin dragit fram över den.

*

Att vara konstnär i dagens samhälle, det har sina problem och sina glädje-

Teckningar: GUNNAR PERSSON

ämnen och man har bara sig själv att lita till. Men en konstnär befinner sig ständigt i vågdalar. När inkomsten smält ned till ingenting levererar han en grundlig utskällning till sin fru som är så totalt renons på högre värden, att hon talar om hushållspengar när han inga har. När dagen är grå, när tombuteljerna ska till systemet och den där idioten till kritiker har missförstått hans bästa produktion. Och så har han inga spännramar till dukarna och allt är för dj-ligt.

Då ringer telefon, det är en person som undrar om han kan äta sig en fondmålning till en skolsal och visst kan han det. Han är ett geni det har han vetat hela tiden och han kalkylerar med ett bra förskott och omfamnar sin fru...

Men någonstans sitter en vanlig person och läser om en stor mästare som hänger på Louvren och vars tavlor är värda en förmögenhet. Fast han också en gång satt i ett dragigt rum och väntade på att bli upptäckt. Men det är så länge sedan och nu är det bara romantikens skimmer som spelar ett underfundigt ljus över gamla mästars liv.

Dagens konstnär däremot i dagens samhälle är en realitet som vi måste ta ställning till, någon vi klankar på eller beundrar. Och just nu har vår konstnär antagligen hittat spännramen och är i sin bästa kostym på väg till tunnelbanan för att försöka "kränga en tavla åt en kille han känner på Östermalm."

RIKSSAMTAL

— Måste du nödvändigt röka, när du talar i telefon?

Skriftställaren och filosofie hedersdoktorn
E. H. Thörnberg.

David Wretling:
"Inga och Sven"
Hårdgips

Torsten Fridh:
"Eva"
Terrakotta

SKULPTUR FÖR ALLA || en presentation av NILS-ERIC BJÖRSSON

Bristen på god konst är alltjämt stor i både skolor, ålderdomshem och andra kommunala lokaler. De tavlor som förekommer är ofta utförda på löpande band och utpräglade av kringresande nasare eller också är det alster av bygdens hobby målare. Det kan också vara enkla färgreproduktioner där de prägliga ramarna är det värdefullaste.

Så heter det bl. a. i ett påpekande från Folkrorelsernas Konstfrämjande, som är en statsunderstödd, ideellt verkande organisation som tagit till uppgift att genom utställningar, studieverksamhet och konstbildande arbete försöka öka intresset för god konst. Samtidigt vill man i samarbete med konstnärer främja tillkomsten och spridandet av god nutidskonst, framför allt färggrafik och skulptur.

Det är ord som helt sluter sig till vad vi här antytt i en tidigare artikel och där vi ville slå ett slag för den grafiska konsten.

Men det är en sak som vi uraktlåtigt att nämna när det gäller "konst för alla", dvs. god konst till rimliga priser: skulpturen. Som vi ovan påpekade hör det till Konstfrämjandets uppgift att också sprida skulptur.

Det är klart att skulpturen ställer sig litet dyrare än t. ex. en färglitografi. Medan det grafiska bladet kostar omkring 65:— får man ge ungefär 200:— för en skulptur. Men hur ofta ger man inte ut ett par hundralappar på tvivelaktigt eller värdelöst gods. Förresten kan man gå med i en konsting och slippa undan med någon tia i månaden.

Det är en synnerligen högklassig skulptur som Konstfrämjandet förmedlar. Man kan återfinna arbeten av flera av våra finaste skulptörer, arbeten i både brons, terrakotta, hårdgips, teak. Stig Blomberg är en av dem. Av yngre skulptörer finner man namn som Arne Jones, Walter Bengtsson, Torsten Fridh. För ex-

tremare arbeten svarar bl. a. Johnny Mattsson och Elis Eriksson.

Det finns alla skäl att hålla denna utgivning i minnet när det blir dags att inhandla någon "figur" eller när någon gipsförsäljare knackar på.

Skriftställaren och filosofie hedersdoktorn E. H. Thörnberg, som avled för litet sedan, var en av vårt lands allra populäraste och mest anlitade föreläsare. Som talare och konversatör var det inte många som kunde tävla med honom. Han var en mäktig lärare — men samtidigt ett härligt original. Han skänkte svenska folket många gåvor, säger författaren Johannes Gillby i ett porträtt av honom i sin bok "Folk

Georg Ganmar: "Flicka med fruktkorg".
Brons.

i Sverige" heter hans sista större arbete.

En dam lär enligt Johannes Gillby vid ett tillfälle ha yttrat: "Jag hade inte en aning om att Sverige var så litet förrän jag träffade E. H. Thörnberg. — I detta må man kunna instämma och därutöver tillägga: Vem kunde ana att Skandinavien med Danmark och Finland samt Storbritannien och USA var så små innan man träffade E. H. Thörnberg? Hans sociologiska synvidd sträcker sig från Karelen i öster till Kalifornien i väster, från Nordkap och Norddakota i norr till Flensburg och Florida i söder. I Sverige finns ej många personer av mera allmän observans som han inte känner; i grannländerna finns ej många läkare, lärare och affärsmän som han inte vet om, i den anglosachiska världen ej många parlamentsledamöter, kyrko-, vetenskaps- och tidningsmän som han inte vet det mesta om."

E. H. Thörnberg var som sagt en bohem och hur typisk är inte Gillbys bild. "Johan Henrik Kellgren, som inte upplevde mer än hälften av Ernst Herman Thörnbergs levnadsålder, säges även i tempererade dagar ha gått omkring iklädd fyra rockar. Kom han in någonstans och började skala av sig ända till den fjärde och sista, förvånade man sig över att den nyss och skenbart så frodiga gestalten när det kom till

Walter Bengtsson: "Akrobaterna".

realiteten var så spenslig och liten. E. H. Thörnberg har vintertiden två tjocka kavajer och där utanför två ännu tjockare överrockar — är det riktigt vinterkallt byter han ut den ena mot vinterpälsen. Därunder hade han fordom, enligt egen utsago, fyra ylletröjor, men efterhand blev det sju. Att klä på sig tar för honom åtta runda morgontimmar. Besöker man honom framåt tvåtiden på midnatten — egen klocka har inte Thörnberg haft sedan 1892 — håller han kanske på med den sjunde och sista tröjan — den knyter han tvärsöver de andra, ungefär som man anbringar en gördel eller linda, och fäster upp ärmarna med säkerhetsnålar.

I heta sommardagar ser man honom sitta på en bänk i solgasset framför Kungliga biblioteket. Han är sysselsatt med att lägga in dubbla eller tredubbla lager av tidningspapper i de rymliga kängorna. Han gör det mycket omständligt och mycket långsamt för att så många som möjligt skall få tillfälle att njuta av skådespelet. Solen gassar,

Forts. å sid. 6

En "smäcker" studie kalla vi denna
av Johnny Mattsson.

av format och färg", "inte minst den att helt enkelt vara till och som en i sanning dekorativ krumelur lysa upp i all enförmighet och slätstrukhet, ge något av fest åt en vardaglig tristess, där han traskar fram på huvudstadens gator — eller är ute och underhåller en alltid lika fängslad publik i någon av landets föreläsningssalor". E. H. Thörnberg brukade säga att de enda städer som han inte besökt som föreläsare var Trosa och Skånör-Falsterbo.

Vid sidan av sitt folkbildningsarbete ägnade sig Thörnberg åt ett omfattande sociologiskt skriftställarskap: "Folkrörelser och samhällsliv

Lars Norrmans nya ansikte

"Vintern är en konstnär. I jämförelse med vintern är sommaren en klåpare som slösar med grön färg och med tivelaktig verkan ställer grönt mot blått (vatten, himmel). Hösten har sin korta tid som rasan-de kolorist, hotande med sin brand i gult och rött. Sen tvingas den vika för mästaren vintern.

Snön är en oförliknelig konstnär-lig effekt. Med sin vithet gör den landskapet till närmast frånvaro, abstraktion. Djärvt utplånar den allt utom några få väsentliga detaljer, renodlar dessa, ger dem betydelse, skärper linjerna.

Röda hus står mot det vita med en mättad, blodfull tydlighet, värmande mitt i kylan. En grind, ett staket, en trädkrona tecknas med några få suggestiva streck, som kinesiskt tusch. Ofta märks smala vita snöränder utmed lister och ribbor, som en fint inlagd vit skuggning.

Fotspår i snön kan avteckna sig som fördjupningar med blå eller rödaktig skugga. Märken efter fågelfötter ger ett slags subtil brodyr-effekt...

Ja, vintern, ostörd, i frihet, är en konstnär och gör sitt bästa att med skönhet ersätta människan för obehaget av kyla, mörker, gråväder, snöhinder, förkylningar och allt vad det är."

Så skriver Artur Lundkvist bl. a. i sin inledning till Lars Norrmans nya portfölj färglitografier, "Snöhinder". (Bokkonsum 300:—.) Det

är sannerligen inte var dag som Artur Lundkvist gästspelar inom detta om råde och naturligtvis har det blivit en inledning som är de flesta andra olik. Lundkvist har inte sett på snövintern med Norrmans ögon utan med sina egna, skaldens. Därför har det blivit ett prosapoem, men naturligtvis fullt med ordkonstnärens bilder och färger.

Lars Norrman är inte heller här sig lik. Man är van vid varma, främmande miljöer, men här har han han fångat in vinterkärva, svenska bilder. Man kan genast konstatera att hans hand inte har stelnat på dessa nordliga breddgrader; man möter med välbehag hans "nya ansikte" — som en sval, ren dryck.

PRISHÖJNING PÅ STATUS

Tyvärr måste vi höja priset på Status från den 1 oktober 1962. Status kostar nu för lösnnummer 1:50 och helårsprenumeration kr 15:—. Medlemmar kan — liksom tidigare — erhålla s. k. medlemsprenumeration enligt särskilda bestämmelser. Många av våra läsare tycker kanske att det är en väl kraftig prishöjning. Till detta vill vi erinra om att senaste prishöjningen för såväl lösnnummer som prenumeration företogs så långt tillbaka som 1958 — julnumret har haft samma pris i tolv år. Vi har alltså avvaktat allmänna prishöjningar under en lång tid innan vi slutligen tvingats till denna åtgärd. Härtill kommer de allmänt kända höjda portkostnaderna.

För alla våra läsare hoppas vi att prishöjningen inte betyder att Ni anser Er inte kunna köpa eller prenumerera på Status i fortsättningen. Ni har säkert märkt att de handikappades livsfrågor kommit fram i debatten på ett mera markant sätt de sista åren. Nu om någonsin behövs vår tidskrift som språkrör för de eftersatta folkgrupperna — sett från det perspektivet tror vi att Ni vill fortsätta som Status-läsare även i framtiden. Den medlemsvårdande och personligt stödjande verksamhet Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka bedriver har en av sina grundpelare i Status — tidskriften som startades av en mycket liten grupp sjuka människor och har hållit sig väl framme i den sociala debatten i snart 25 år. Genom att köpa Status stöder Ni inte bara vårt riksförbund och dess arbete i folkhälsans tjänst — Ni medverkar också till en allmänt framstegsvänligare socialpolitik för alla eftersatta handikappgrupper. Stöd Status och vi skall tillsammans göra vårt bästa för att skapa ett bättre och handikappvänligare samhälle!

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelstenar till halsband och armband.

Brasiliansk Onyx till hängsmycken, örhängen och nyckelringar.

Silvertråd i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utföranden 1—5 rader.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.

Väskhandtag i pärlbambu och rotting.

Pappstommar och Silkebast för bastflätning.

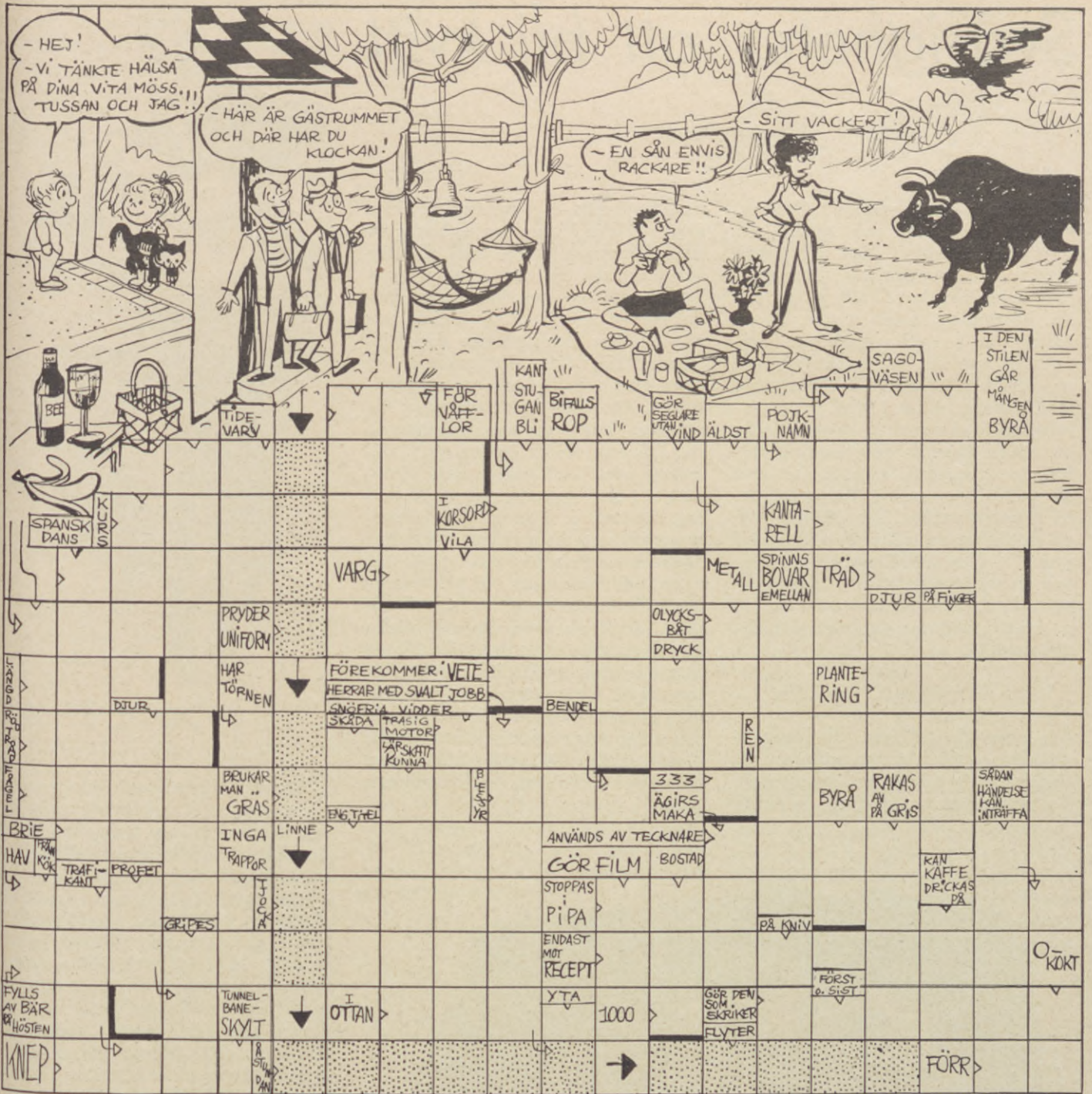
Skinn och läder för alla ändamål.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Rostagatan 11 A
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

Bildkrysts nr 9

Vårt okt.-kryst rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 dec. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryst nr 9". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status januarinummer.

Svårigheter att bli kvitt

Av KI-LO-WATT

"Kom du fattiga, syndiga träl, kom, kom... drick och må väl... allt fritt och för intet"! Det var några fragment ur en sång en frikyrkopredikant tonade till sin gitarr under höstmöten i våra stugor. Dessa möten var i regel välbesökta. Man putsade upp den yttre fasaden med en smulta tvättvatten, tog några tag med kammen i den i regel yviga kalufsen och så var man snygg, färdig att träffa bekanta på frälsningsmötet. Det religiösa behovet var inte så starkt även om det fanns en stabil grupp troende i byn. Mötena var en möjlighet att träffas för äldre och yngre — "se folk" som man sa — och en ny evangelist var man nyfiken på, ett nytt ansikte att titta på, en röst att lyssna till med utsocknes uttal.

◇

Detta att komma till "en källa" ... dricka fritt och för intet — och sedan vara "kvitt" från alla tidigare skulder — ja, det var minsann ett budskap för många i församlingen. Ty sanningen var den att de flesta

var skuldsatta upp till öronen. Hos hästhandlarn i stan, hos byhandlarn och på många andra håll. Därför var predikantens ord som en ljuvlig salva för många själar, som kände hur de satt fast i reverser och växlar, hur kravbrevens formuleringar från avbetalningsfirmor av olika slag ven som piskrapp på kinderna, när man sprättade upp de prydliga kuverten med firmatryck på. Det var andra texter det! Ingenting om "kvittering" och försörjning... nej, pengar på fastställd dag, annars... För fattiga torparkragnar, som hade såna skrivelser liggande hemma på köksbordet, var orden om drickandet vid kvitteringens källa i sanning ett sällsamt budskap. Tänk om även deras jordiska fordringsägare ville inbjuda till en sådan kvitteringsfest! En fest där man strök tjocka streck över skuldbrev och avbetalningskontrakt — och sedan tog en riktig klunk friskt, rent kallkällvatten och sköljde ned hela den eländiga skuldsumman med!

...allt fritt och för intet!

Men den bistra verkligheten var nu en annan. Fordringsägarnas gitarrknäpp var av helt annan art. Budskapen handlade om kalla pengar — en viss dag — annars kom en inkassoman med lagens juridiska värdighet i blick och handling. Det kunde gälla en ko i lagårn, pantskriven åt handlarn för uppäten mat, en symaskin, en separator — ja till och med den stora familjesängen man och hustru sov i om nätterna. Ett sådant inkassouppdrag bjöd ofta på dramatiska poängar, som ställde den skyldiges dåliga finanser helt i offentlighetens ljus. Grannarna fick bevittna hur fordringsägarna drog iväg med en ko i repet, en symaskin på kärran — eller rent av självaste äktenskapets medelpunkt, äkta sängen, som köpts vid giftermålet och som nu inte längre tillhörde familjen. — Ja, dom fick väl inte lov att bli fler i familjen nu, då firman tatt tebaks sänga... Rika vart dom nog snart... utan säng kunde man ju istället för sova arbeta dygnet om"! Varför inte sälja sängarna överlag, så slapp man besväret mä att klä av sej och sova?

Sängköparen hade emellertid för bråttom att komma upp ur sängen...

Så kunde det låta i byn strax efter en dramatisk upplösning av ett avbetalningsköp. Hundskatten var en annan pålaga med betalningssvårigheter. Det fanns ju så många andra utgifter, som gick före. Vem tänkte på hundrackan i kolan? Den låg där och morrade åt folk på vägen, visste väl inte att det var själveste fjärdingsman, som kom med ett föga angenämt inkassouppdrag. Pengar på bordet, annars måste hundägarn följa med och "sitta av" skattekrönorna... för nu var lagens tålmod slut. Påminnelser hade minsann utgått i ärendet. Så fick man då se husfar på väg till häktet och "avsittningen", en husfar, som lämnade stugan med händerna hjälplöst hängande, böjd i ryggen och till synes i gemytligt samspråk med fjärdingsman på vägen. Inte hjälpte det ett dugg att Karo ryckte i kopplet, visade tänderna och morrade åt avfärden. Lagen måste ha sin gång.

Det där med hämtning av säng och ko kunde spetsa till sej alldeles extra ibland. En försäljare, som via kunskapen om ett ungt pars äktenskapsplaner blåst under denna heta längtan med sängköp, fick order av sin firma att ta sängen tillbaka. Försäljaren, som tyckte bättre om att sälja än hämta tillbaka, dröjde ett tag och paret som tyckte om sin säng ville gärna inte bli av med den. Då försäljaren med tveksamma steg närmade sej stugan var gardinerna neddragna, men från vebon hördes yxhugg. Bäst att dra sej åt vebon då. Där stod hustrun och högg ved... det var så att mannen blott sjuk... och inte kunde man väl ta sängen då? Försäljaren knep ihop väskan med en smäll i låset och gick, olustig över försufliga köpare och möbler — och då särskilt sängar med sjukt folk i. Nu kunde behövas en kopp kaffe och därför gick han in till sängköparns granne. Sängköparen, som emellertid hade för bråttom att komma upp ur sängen, råkade möta försäljaren på nytt ute på vägen. Återstod endast att gratulera till ett mycket snabbt tillfrisknande och ta sängen, som väl vandrade vidare till nästa äktenskap i någon annan by.

Att kor också kan vrenskas med lag och rätt fick handlaren erfara. Då han i laga kraft infann sig på

Björnson

Grannarna fick bevittna hur fordringsägarna drog iväg med sängen, som köptes vid giftermålet och nu inte längre tillhörde familjen.

torpstället för att hämta sin pant gick allt i god ordning i vad det rörde de mänskliga kontakterna. Men se kossan hade egna funderingar om avbetalningsköp och förfallna växlar. Då handelsmannen och hans assistent skulle avtåga visade panten fullständigt förakt för lag och rätt, slet sig från den nye ägaren, satte svansen högt i vädret och flydde till skogs, likt Nils Dacke och andra motspänstige svenske män för fogdar och överhet.

Under flykten fick den arme torparen andrum. I uppståndelsen samlades en massa folk omkring honom. En av dessa vänliga själar hjälpte honom med ett tillfälligt lån. Konåtervände som friköpt ko och hylades för sin insats i den märkliga pantaffären med ett osedvanligt

långt liv för en ko — hon överlevde till och med handlaren hon demonstrativt flytt ifrån.

All denna knagglighet i betalningsbalansen hade naturligtvis djupare grundorsaker, vilka låg långt från byns svankryggiga spåntak och gråa gårgårdar. Arbetstillfällena, som skulle ha klarat köpen, blåste ofta bort med konjunkturens ostadiga vindar. Hela eländet bottnade i en s. k. lågkonjunktur, en boorm som kom nedifrån kusten och svängde i zigzag-rörelser över städer och länder. Då rörelsen gick uppåt log försäljarna glatt och uppmuntrade till köp — för att sedan, då konjunkturoormen gick nedåt igen, få ett plötsligt bistert drag kring munnen, hota med att ta tillbaka varorna och morra hotfullt om lag och inkassering. I de där zigzagrörelserna var nog egentligen försäljare och torparfolk bara småpotatis. Eller rättare oskyldiga småkryp i ett febrigt 30-tal som slutade med en revolverknall i Paris och en stor finansmans död. Rubrikerna omkring den händelsen lästes och begrundades även i torparskogen.

Teckningar: SVEN BJÖRN SON

Stella var djupt romantisk.

Detta var naturligtvis inget fel, men kunde ibland trassla till livet en smula för henne. Det förvånade henne ofta att människor kunde fatta saker och ting så olika. När hon blev ställd i en situation ur vilken det enligt hennes egen övertygelse bara fanns en enda väg att gå, fann andra minst tio till. Det oroade henne. Och det gjorde henne med tiden ganska ensam.

Ändå var alla överens om att Stella var en mycket behaglig person, trevlig att se på, god och begåvad. Skulle man fälla ett omdöme, så blev det alltid positivt, men till den långa raden av företräderna kunde man till slut — för sanningens skull — aldrig låta bli att foga ett generat småleende och "det är bara det att hon är så förfärligt romantisk"...

Det var bara det, men det räckte fullkomligt. Man fick inte vara romantisk i vår moderna tid. Ingen kunde väl komma på idén att kalla den tid som fostrat rymdfarare som Gagarin och Glenn för romantisk!

Stella kunde det. Hon tog ivrigt del i varje nytt rymdförsök och för henne var ordet "rymdhjärte" ingen likgiltig slogan, utan en stor och underbar sanning. Hen-

EN DJUPT ROMANTISK HISTORIA

Av ELI NILSSON

nes vackra blå ögan strålade när hon läste i tidningarna om rymdmännens bedrifter och "rymdkapsel" var inget begrepp av stål och själlösa instrument för henne, utan renaste, skäraste poesi.

Det var det där som tydligast skilde henne från andra människor. Hon talade inte samma språk som de. När en vanlig människa går in i en affär och köper en limpa, så menar de en limpa. När Stella köpte en limpa var den redan förvandlad till drömsmörgåsar med räkor och majonnäs.

När omgivningen inte kunde följa med i hennes sinnesstämningar och fantasier blev hon bekymrad och besviken. En sorts obestämd fruktan att livet plötsligt skulle byta ansikte och bli fullt och hemskt bemäktigade sig henne. Men så log hon och slog bort det hela. De skulle nog förstå, de andra också, så småningom. Det tog bara litet längre tid för dem. För henne gick allting så fort, man hängde inte med.

Stella var sångerska. Mest tyckte hon om att sjunga romanser och ballader och där kom också hennes säregenhet mest

till sin rätt. Hon älskade det melodiosa och kunde ge liv och färg åt en romans som ingen annan. I sången blev hon förstådd, i sången nådde hon människorna, drog dem till sig och skapade hänförelse i deras hjärtan.

Därför var man fullkomligt eniga om att det måste bli Stella som skulle sjunga på den lilla intima, halvt privata romans-afton som man tänkte anordna på museet i ett sjuttonhundredalsrum med tidsenliga dräkter. Publikerna skulle bara bli en handfull inbjudna kännare och aftonen gavs till ära för en utländsk professor som gästade staden.

— Ingen annan än fröken Granat kan komma ifråga, sa muséets intendent, den länge, asketiskt magre herr Nörret.

— Jag hade också henne i tankarna redan innan jag kom fram med förslaget

till den här aftonen, bekände hans närmaste tjänsteman med ett självbelåtet leende. Laget är redan på förhand givet till alla delar; Öster på Högre stånd spelar altfiol alldeles utmärkt, han har lovat att medverka, sen har vi Persson på violin och vid spinetten kan ju inte gärna sitta någon annan än Karlberg...

Herr Nörret nickade. Det drog en skugga över hans markerade ansikte. Naturligtvis måste Karlberg sitta vid spinetten, han som nyligen disputerat just på antika musikinstrument och själv hittat muséets vackraste spinett på en gammal vind och renoverat upp den. Hur många kvällar hade han inte suttit och spelat på den i det stiltrogna sjuttonhundredalsrummet, glömsk av tid och omgivning, medan muséets personal förstulet stått i dörrar och trappor och lyssnat.

Karlberg och Stella, de passade ihop på något vis. Båda var lika märkvärdigt obundna av tiden, de levde lika naturligt och ogenerat i sjuttonhundredatalet som i nutiden.

Vad herr Nörret visste hade de båda aldrig träffats. Nå, då skulle väl det här

Teckningar:

ELSIE-BRITT STENQVIST

mötet bli desto angenämare. I Karlberg skulle Stella säkert finna en själsfrände.

Tanken smärtade honom på något sätt. Han kände själv Stella sedan flera år tillbaka och på hennes trettioårsdag hade han varit med bland gästerna. Men trots att hans arbete på muséet borde gett honom en rimlig chans att komma henne närmare än de flesta, tyckte han ändå inte att han någonsin kom längre än till parkettplats.

Stella såg honom liksom inte. Eller såg honom inte så som han såg sig själv; han visste inte riktigt hur. Säkert var det hade han för ett ögonblick sett sig själv med hennes ögon skulle han aldrig känt igen sig. Och det visste han. Och det var det som smärtade honom.

Herr Nörret sade sig att han visst inte var förälskad i Stella, men visste ändå hela tiden att han var det. Hon var just den kvinna han väntat på i hela sitt liv och som dittills muséet med sina samlingar av gamla vackra saker fått vara en stum ersättare. Han skulle varit villig till vad som helst för att få kalla henne son, men visste inte ens hur han skulle kunna närma sig henne för att få bjuda henne på en kopp kaffe.

Ja, så var det. Dumt, befängt, löjligt — och romantiskt.

Och nu skulle han själv föra in Karlberg i hennes liv. Karlberg som förutom sina rika inre gåvor även hade ett vackert yttre, med mörkt, vågigt hår, klippt med små polisonger, och stora, bruna, drömmande sydländskt eldiga ögon...

Det var ju inte möjligt annat än att Stellas sinne för romantiska saker även innefattade ett romantiskt utseende.

Men var det inte lika bra att det hände, egentligen... Själv hade han väl ingen chans. Nej, han var för gammal, för ful, för mager och för tråkig... Hur skulle hon kunna veta att det klappade ett våldsamt romantiskt hjärta innanför den strikta grå kavajen? Eller att han älskade alla hennes rörelser, kunde stå och se på henne hur länge som helst utan att tröttna... När han aldrig sa något. När han aldrig fattade tillfället i flykten och gick till offensiv.

När de nu träffades igen för att förbereda romansaftonen borde han slå till, innan hon fått upp ögonen för Karlbergs alla företräden, innan hon hunnit prägla fast hans bild i sitt hjärta. Där den skulle suttit borde han placera sin egen, beslutamt och definitivt. Och sen med alla medel kämpa för att få sitta kvar.

— Stella, borde han säga, och ställa sig så att han skymde Karlberg medan denne väntade på att bli presenterad, jag har något att säga dig, kom så går vi in i grevinnan Stjärnes salong och pratar en stund...

Grevinnan Stjärnes salong var den mest romantiska på hela muséet. Nästan litet i överkant belamrad med ursirade småbord och sidenklädda stolar. Men den var underbar när det gällde att skapa atmosfär.

Sedan — ja, vad skulle han göra sedan? Vad skulle han säga? Herr Nörret drog en djup suck och stirrade melankoliskt ned i den strikta viltonsmattans moderna fyrkantsmönster. Den var inte precis ägnad att ge svar på en romantisk fråga.

Kanske det vore bättre med allmogedivisionen. Bland enkla, troskyldiga ting borde också hans fråga bli enklare att göra. De hade i alla fall känt varandra så länge att han kunde ha en viss rättighet... I varje fall borde hon inte bli alltför förvånad om han nu ville lära känna henne ännu något närmare... han behövde ju inte direkt förklara sig. Han kunde ju gott nöja sig med att bjuda ut henne så länge. Först på teater, sedan på en liten fin supé... Men han borde förstå att göra det så att hon förstod vad saken egentligen gällde, att han hade vidare avsikter...

På allmogedivisionen kanske han rent av litet skämtsamt kunde lägga armen om livet på henne och berätta den där anekdoten om gräbban som kommit in till sin mor och sagt att nu, nu var det klappat och klart mellan henne och Pål, och på moderns fråga om han friat sagt

att näe, inte precis, men han hade kastat en ruttan rova i ryggen på henne...

Nej. Det var för grovt för Stella, bestämt alldeles för grovt. Men var det egentligen det? Han kände sig alldeles förvirrad. Stella var romantisk, men hon var inte sipp. Hon hade sinne för andra värden än de överkultiverade.

Fan också att hon var så svår att förstå sig på.

När romansaftonen var inne hade han fortfarande inte kommit längre. Repetitionerna hade avlöpt friktionsfritt, Stella hade sjungit underbart som vanligt, Karlberg hade suttit och drömt vid spinnetten med sina smala fingrar och svarta polisonger och betraktat Stella med en sådan glöd i ögonen att herr Nörret varit tvungen att gå därifrån och styrka sig med en stor cigarr på sitt tjänsterum. Där hade han suttit och stirrat ut genom fönstret med gråten värkande i halsen, fast övertygad om att nu hade Karlberg stulit Stella ifrån honom. Han hade känt sig som en liten pojke som blivit lovad något rart, men i sista stund lurad på konfekten. Och det hade inte alls varit någon angenäm känsla.

Även om Stella inte varit hans, så hade hon dittills i alla fall inte heller varit någon annans. Den trösten hade varit det halmstrå som trots allt hjälpt honom att bära sitt öde som en man. Skulle nu också det ryckas ifrån honom...

Stella hade tagit plats vid sidan av den främmande professorn. Professorn började ett samtal med henne på tyska.

När den stora kvällen var inne och alla samlats på sina platser iförda de bestämda dräkterna, Stella tagit plats vid spinetten och herr Nörret på sin stol invid den främmande professors, kände han till sin förvåning enbart ett stort lugn. Han kunde betrakta Karlbergs vita fingrar med likgiltiga ögon, hans svarta, lockiga hår utan avund, hans leende mot Stella utan svartsjuka...

Han kände sig helt häpen. Hade hans känsla för Stella försvunnit? Nej, den fanns kvar. Kände han sig mer säker än förut på att Stella inte skulle bry sig om Karlberg? Det gick inte att avgöra. Hon log lika varmt och generöst mot honom som mot alla andra. Hade han nått den punkt då förtvivlan förlamade alla sinnen och gjorde honom okänslig? En så pass förtvivlad människa kunde väl inte prata och le, t.o.m. med skratta, vilket han nyss gjort sig skyldig till. Nej, det var någonting annat...

Nu visste han. Det var Stellas dräkt. I den blå sidenklänningen i rokokostil, med lockperuken och spetsarna runt halsen var hon helt enkelt inte Stella längre, utan en fantasifigur som man varken kände kärlek eller smärta för. Hon hade försatt sig själv i en neutral on, så att säga.

Han såg länge på henne. Mitt i denna våldsamt romantiska miljö måste man mista all kontakt med nutiden, med sitt eget jag, med uppfostran och vanor. Dit där Stella nu var skulle han aldrig kunna följa henne.

Det återstod bara att resignera. Han fick bära sitt öde som en man. Hade han varit ensam i fyrtio år kunde han väl vara det i fortsättningen också.

Romansen var slut och trion skulle spela en menuett. En tjänsteman kom någonstans ifrån och drog fram en stol åt Stella vid professorns andra sida. Hon log och satte sig försiktigt mitt i all sin fräsande sidenprakt. På ena kinden hade hon målat en liten svart musch. Den kom henne att se ännu mer främmande ut.

Professorn började ett samtal med henne på tyska, som hon behärskade mycket bra tack vare Wagners sånger. Herr Nörret hörde deras lågmälda röster vid sin sida och det föreföll honom som om det förtroliga viskandet mer var till för deras egen skull än för att inte störa de övriga. Så hade det alltid varit, tänkte han med stigande förbittring. Så snart det kom en utlänning, då kastade sig alla om halsen på honom. Som Stella log mot professorn! Som om de känt varandra i många år. På ett par minuter hade professorn kommit längre än herr Nörret i förtrolighet med Stella. På ett par minuter...

Herr Nörret stirrade med grämlig blick på

Karlbergs svarta, vågiga hår borta vid spinetten. Karlberg var i alla fall hans vän. En plötslig våg av sympati för kollegan slog upp inom honom. Karlberg och Stella passade ihop. Såg hon inte det själv? Var hade hon sina tankar? Tänkte hon låta livet gå utan att binda sig? En kvinna var skapad att gifta sig och få barn. Ingen kvinna kunde bli lycklig annars. Inget konstnärsskap i världen kunde ersätta make och barn för en äkta kvinna. Den man älskar vill man väl och nu hade herr Nörret beslutat sig för att Stella skulle bli lycklig.

Men på det rätta sättet naturligtvis. Inte med en främmande professor, utan med en vanlig enkel karl som t.ex. nu Karlberg.

Karlberg, ja. Han hade visst blivit kär upp över öronen i Stella vid första ögonkastet. Som han rodnade när hon lutade sig över hans axel för att se på noterna. Och vilka blickar han gett henne när han trott att ingen såg det...

Men herr Nörret hade sett det. För herr Nörrets hela själ hade nu bara en enda stor önskan: Stellas lycka.

Han beslöt att tala med Stella. Någon måste ju få upp hennes ögon för vilken karl Karlberg helt enkelt var. Någon måste tala för honom, så som herr Nörret inom sig önskat att någon skulle tala för honom själv, varmt, vänskapligt, ärligt, rättframt. Han skulle gå så försiktigt fram, inte skrämja, inte tvinga, bara lirka in hennes tankar på Karlbergs stora förträfflighet och likhet med henne själv...

Tanken livade upp honom. Han kände sig ung, beslutsam och i synnerhet ädel. Detta var en uppgift som sannerligen inte kunde komma i bättre händer.

När föreställningen var över ställde han raskt upp vid Stellas sida och förde henne milt, men bestämt den väg han öns-

Han förde henne in i ett litet öppet rum.

kade ut genom filen av rum. Han kände Karlbergs besvikna blick i ryggen när de gick och tänkte med ett småleende: Inte än, Karlberg, du får vänta, din stund kommer nog. Du får vänta, Karlberg; den som väntar på något gott etc.

Men det förekom honom som gick det inte att komma på riktigt förtroligt fot med Stella här där det vimlade av folk överallt. Soaregästerna hade spritt sig och dök upp än här, än där, när man minst väntade dem.

— Stella, sa han gripen av en strålände idé. Det fanns i alla fall ett ställe dit han var nästan säker på att ingen skulle gå. Vore det inte skönt med en ny luft? Samtidigt skulle jag vilja visa dig vilken strålände utsikt vi har här på museet...

— Gärna, sa Stella förvåntansfullt och skrattade roat när han förde henne bort till personalhissen och öppnade dörren. Tycker du det passar sig för en rokokodam att åka hiss? Är det inte en stilbrytning?

Han log tillbaka och stängde hissdörren om dem samt tryckte på Upp.

— Det kan inte komma ifråga att du skulle vara någon stilbrytning, i vilket sammanhang du än visade dig, sa han.

— Det var vackert sagt, sa Stella och såg en smula fundersam ut. Hon såg på honom i hisspegeln. Det kändes helt annorlunda att stå med honom här i den trånga hissen, än annars. Här kom man verkligen varandra nära i dubbel bemärkelse. Så lång han var. Och så mager. Men magerheten klädde honom. Den gav honom en viss spänd intensitet. Han hade vackra ögon. Eller snarare ett vackert uttryck i dem.

Stella stod stilla och såg fascinerad på hans spegelbild. Så nära hade hon bestämt aldrig varit någon människa som nu. Hon, som alltid brukade ha så svårt att nå folk. Här var det en som trots allt inte kom undan.

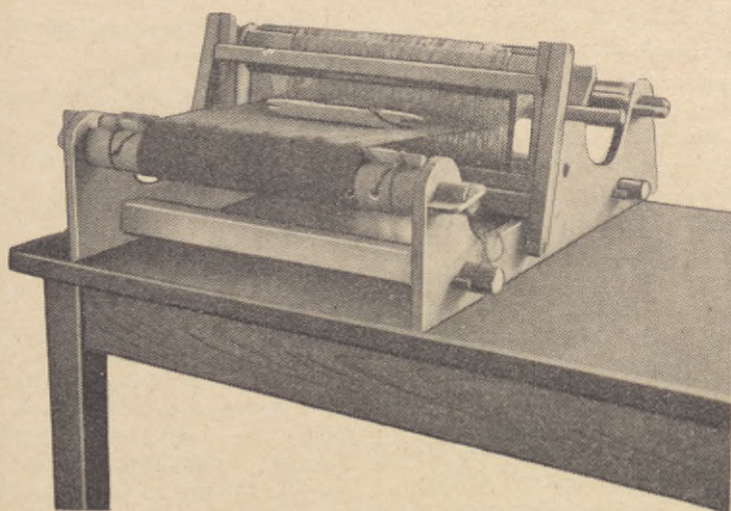
— Inte bara vackert, utan riktigt, Stella, sa han varmt.

— Jaså? sa hon tankfullt. Jag undrar om det är sant... I varje fall har jag själv alltid en känsla av att vara på fel våglängd när jag träffar folk så här privat. Att jag i alla fall är en stilbrytning i de flesta sammanhang... Den här tyska professorn gick det lätt att prata med, men det är ju också en helt annan sak...

— Jaså, sa han kort medan svartsjukan stack till. Ja, nu är vi uppe, Stella. Får jag presentera stans vackraste utsikt för dig! Varsågod.

Han förde ut henne i ett litet öppet rum alldeles uppe under tornkupolen och Stella slog förvånad ihop händerna.

— Så underbart, utbrast hon hänförd. Och det här har ni alldeles för er själva

VÄVSTOLEN

Karin

En lätt och tjänlig vävstol
för bord och säng

PRIS KRONOR 48:—

Östhammars Stads Skyddade Verkstäder

Telefon: Östhammar 429

och delar inte med er till någon, era snåljåpar!

Han skrattade litet.

— Rätt. Det är bara tillåtet för personalen att åka hit, bekände han. Det skulle bli för trångt här annars. Hissen skulle bli för hårt belastad och så... Och något andningshål ska vi väl ha för oss själva också här på muséet, inte sant?

— Härifrån ser man ju hela stan, sa hon andaktsfullt. Det gör man från Katarinahissen också, men det är ändå skillnad... Jag vet inte om det är för att man vet att man står på taket till ett museum som man tycker att stan på något vis tar sig ädlare och stiligare ut härifrån...

— Det är en ovanligt vacker vy, sa herr Nörret och trummade frånvarande med fingrarna mot räcket. Karlberg — han som ackompanjerade dig — är särskilt förtjust över att stå häruppe. Ibland blir han här i timmar. Inte vet jag vad han gör här, men här sitter han i varje fall...

— Det kan jag gott förstå, mumlade Stella. Här skulle jag vilja sjunga.

— Karlberg och du är mycket lika, sa herr Nörret varmt. Ni har liksom samma själ, samma sätt att se och känna... Vet du vad jag tänkte när jag satt och såg på er därnere? Jo, det är underligt så bra de där två klär varandra, tänkte jag...

— Och det gjorde dig glad, sa Stella stilla.

— Ja, just det, sa han ivrigt. Det var underligt så bra det gick att prata med Stella häruppe. Vinden drog friskt genom tornet, vattnet nedanför bron glittrade, pulsen från staden runt omkring kändes som ett levande hjärta.

— Titta, Engelbrektskyrkan, sa hon och pekade. Där är jag döpt.

— Ni verkar som skapade för varandra, sa han och höll ihärdigt fast i sin tråd för att inte förlora den och kanske inte återfinna den. Jag — jag skulle så gärna vilja se dig lycklig, Stella, tillfogade han tafatt.

Hon såg på honom med en egendomlig blick.

— Jag är alltid lycklig, sa hon fast. Det är kanske det som är felet med mig... Den folk kan dela sin olycka med, den kommer de nära. Och är jag någon gång

olycklig, så är det något i stil med vad Goethe kallade tårarnas vällust...

— Så väl ni passar för varandra, sa herr Nörret upprört och tog liksom utan att veta det hennes hand som låg på räcket och tryckte den hårt. Därefter lade han den till sitt hjärta och fortsatte att upprepa: Så utomordentligt väl ni passar för varandra... ni är de två mest romantiska personer jag känner. Du kommer att tycka om honom vid närmare bekantskap, Stella, det är jag övertygad om...

Hennes armar var mjuka och varma runt hans hals, ett par helt vanliga kvinnoarmar, såvitt han kunde känna. Och hennes läppar var likaså mjuka och varma, precis som vilka andra kvinnoläppar som helst... Hon var honom så nära, så egentligen skulle väl ingenting just nu kunna komma emellan dem, knappast en tanke...

Stackars Karlberg. När han kom upp i hissen efter dem och genom rutan fick se den stå där omfamnande varandra tryckte han tyst på Ned. Herr Nörret hade också fått någon som talat för sig. Hans eget häftigt längtande hjärta...

■ TONGÅNGAR

Forts. fr. sid. 9

belagda läkemedel. För att ett läkemedel ska få försälas måste medicinalstyrelsen först ha registrerat det eller uppfört det på s. k. frilista i avvaktan på slutligt ställningstagande, eller på särskild framställning medgivet försäljning av det som licenspreparat. Omkring 400 preparat anmäls årligen för registrering hos medicinalstyrelsen — uppåt 30 % av dem elimineras av olika skäl. Innan ett preparat godkänns görs en grundlig undersökning om dess värde, ev. giftverkan m. m. Kontrollen upprepas med vissa mellanrum

OMTYCKT NYHET

Halvfabrikat till stilfulla hemslöjdssmycken som är lätta och roliga att göra. Vi har billiga priser på kvalitetsvaror i halvfabrikat, bl. a. förnämligt sortiment av pärlor. Olika metaller i plåt och tråd, även silver, lås, mekanismer, kedjor, verktyg m. m. Begär prislista.

Smycke-Konst, Birkagatan 2 E, Jönköping
Tel. 216 42

Ryghållaren
"STRETCHER"
mycket behaglig att
bära — osynlig —
ger Er bättre hållning,
gör Er

RAK I RYGGEN

Säljes till sjukhus.
Rekommenderas
även till barn.

Pris herr- och damstorlek kr. 23:50. För barn 21:50 — porto o. oms. tillkommer. Returrätt. Ange bröstvidd och midjemått vid beställning.

Box 210 35 A 1
Stockholm 21
Tel. 31 84 03

och särskilt om man då misstänker okända biverkningar.

Den statliga kontrollen omfattar dock inte licenspreparaten — en svaghet i det nuvarande systemet — men man väntar att en kommande läkemedelslagstiftning ska ta upp den frågan. Ansökan om licens görs av apoteken. Under senaste året uppgick dessa ansökningar till över 20.000. I somras skärpte medicinalstyrelsen granskningen av ansökningarna.

För patienten — medicinkonsumenten — kan det vara skönt att veta att den svenska kontrollen av läkemedel tycks vara sträng — strängare än i många andra länder. För den som ligger i sin säng på sjukhuset och tittar på sina medicinglas på nattduksbordet kan det vara berättigat att fundera över medicinska biverkningar. Läkarna erhålla fortlöpande informationer om sådana risker. Patienten kan känna sig trygg, även om det ser hotfullt ut i tidningsreferaten ibland. Inför den ständigt växande strömmen av tuber och piller med mer eller mindre mystiska namn har man dock god lust att formulera en allmän princip: Medicinera med måtta!

Pristagare till bildkryss nr 7

- 1:a pris kr 25:—, Hilding Gustavsson, Södra BY, Åmotfors
2:a pris kr 10:—, Svea Norberg, Stormnäs, Delsbo
3:e pris kr 5:—, Torsten Lundström, Box 318, Skellefteå 3.

Lösning

BÄR — SO — P — TIGERS — SAX —
FÅ — HAN — KOMMER — URVRIDAS
— IJ — EMOTSE — AGN — L — PU —
KARET — L — NOTERAS — KNÖLROS
— BILIST — FREUCHEN — OLD — SS
— BAD — FRED — YL — LAKAN —
AL — OBADJA — RAGU — LINAN —
RASER — ET — T — RO — RESENER
— A — APOR — TUB — STAG — LYC-
KOBREV — TRE — ISKARIOT — BEN
— SNÖN — TT.

Köp solstickan!

Prima ullgarner

Prima entrådigt ullgarn kr 8:— per kg. - Tvåtrådigt ullgarn kr 10:— per kg. Lämpligt till vävning av gardiner, möbeltyg, kostym- och dräkttyg, kud- dar, vepor m. m. - Kamgarn kr 13:— per kg finns i vitt, mörkgrönt samt mörkblått. - Tjockare ullgarner lämpligt till inslag i mattor, även till stickning av tjockare plagg, enär garnet är mjukt, kr 8:50 per kg. Melerat i olika färger. Frakt tillkommer. Rejäl behandling.

FABRIKERNAS GARNLAGER
Pixbovägen, Skogsgård, Mölndal
Telefon 27 81 85, 27 81 86

BRYGG SJÄLV ÖL BAYERSKT

gott, fylligt o. billigt, med MALTÖ-BRAU-EXTRAKT som innehåller äkta hög- värdig bayersk malt och humle. Lätt att tillaga — färdigt på några dagar. Hem- brygd av maltdrycker även starköl, tillåtes enl. lag. Pris för orig. burk om 1 kg kr 12:50. Härav brygges ca 30 fl. starköl e. 50 fl. pilsner. 2 brk fraktfritt. Bruksanvisning medföljer.

MBE-lagret: E. WIBERG
Import, engros
Skeppargatan 81 - Sthlm No
Tel. 62 78 91 - Postgiro 156810

VÄVSTOLAR

Under ett antal år har vi haft förmånen att leverera vävutrustningar till Kungl. Överstyrelsen för yrkesutbildning, samt många av landets ledande hemslöjdsorganisationer, skolor och enskilda.

Tack vare kvalitetskravet vid vår tillverkning, har oss veterligen varje leverans blivit till glädje och förtjänst för köparen.

Begär vår katalog.

Glimåkra Vävstols- & Snickeriverkstad, Glimåkra
Tel. Kristianstad 421 41

Thulin's
Grundat 1892

har ett genom årtienden
beprövat program som
i dag bl. a. omfattar

RYOR

VÄVSTOLAR

VÄVSKEDAR

SOLV

VARPOR

SKYTTLAR

VÄVGARNER

KNYPPELDYNOR

Begär specialkataloger

Snabba leveranser

Låga priser

AB JOHN A. THULIN & Co

Gamla Rådstugugatan 32

Norrköping

Tel. 011/31494 - 31687

Varför skurhänder?

Sjuls skurapparat gör slut på det både för händerna och humöret irriterande skurslitet — nu blir skurningen ett rent nöje! Praktisk och hygienisk, skonar händerna. Komplet med mopp och skurkäpp endast 45:— + frakt. Full returrätt. Demonstration för Stockholm. Tel. 38 50 76. Herr Fridlund. Beställ i dag från

VANSBRO PARTI & AGENTUR-
AFFÄR, Vansbro. Tel. 86.

VÄVGARNER

Prima oblekt, varpspunnet lingarn

Nr 8	Kr 9:50	pr kg
„ 10	„ 10:—	„ „
„ 12	„ 11:—	„ „
„ 14	„ 12:—	„ „
„ 16	„ 13:—	„ „

Prima halvblekt lingarn: nr 12 kr 12:25, nr 14 kr 13:—, nr 16 kr 14:—, - Prima kulört lingarn: nr 20 kr 15:—, Finns i blått samt bronsfärgat. - Prima kulört, varpspunnet lingarn: finns i gult, rosa, ljusrosa, tegelfärg, ljusgrönt, grönt, naturfärgat, brandgult, ljusgult, guldgult, kr 16:50 pr kg. - Prima linnemattvarp nr 8/3: kr 11:50 pr kg oblekt. - Prima oblekt bomullsgarn nr 16/2: kr 10:25 pr kg, 24/2 kr 11:25 pr kg. Prima ullgarn, entrådigt: kr 10:25 pr kg. Finns i svart, brunt, tegelfärgat, blått, grått, rött, grönt, reseda m. fl. färger. - 2-trådigt ullgarn: kr 10:75 pr kg. Finns i brunt, mörkblått, grått, rött, blått, gult, grönt m. fl. färger. Brunt stickgarn i svenskull kr 10:— pr kg. Prima nöthärgarn, mattgarn: finns i gult, mörkblått, beige, brunt, grönt, ljusgrönt, vinrött, rödsvart melerat, beige gult melerat, gråbeige melerat, blåsvart melerat, brunbeige melerat, kr 10:50 pr kg. - Prima Effekt garn kr 10:— pr kg. Finns i oblekt, gult, gulbeige, rött, grönt, rostfärg, blått, beige, m. fl. färger. - Möbelytgarn kr 10:25 pr kg. Finns i gröngrått melerat, gråmelerat, gulbeige melerat, gråvitt melerat, rödgrått, blågrått melerat, vitt, gulsvart melerat, rött, blågrön, guldgult, blått. Detta garn har en underbar lyster och är lämpligt till möbelyger, kuddar, draperier, vepor m. m. - Prima oblekt bomullsgarn, egyptiskt upplagd på härvor: kr 6:— pr kg. Tivinnat. Garnet är prima i kvaliteten men blandade nr. Kulört i samma kvalitet finns i många vackra färger: kr 6:— pr kg. Filt: prima pappersbruksfilt kr 4:— pr kg finns i brunt och ljusbeige, stora bitar. — Frakt tillkommer. Returrätt. Rejäl behandling.

FABRIKERNAS GARNLAGER

OBS. NY ADRESS!

Pixbovägen, Skogsgård, Mölndal

Tel. 031/27 81 85 - 27 81 86

Chr. Rabens Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 Uppsala Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av Sjukvårds- och Optiska artiklar. Slipningar och reparationer utföras.

Varpflätan

klar för uppsättning av äkta fiskgarn 12/6 DT 9:50 per kg. Samma varp i äkta originalfärg: mörkgrå, ljusgrå, svart, blå, grön, röd, beige, brun, orange 12:—, Stålnylon, grå, 12:—, Terylene 9/3, grå, extra stark 13:50. Linnevarp 8/2, 8/3 12:—, Varpning 1:— per kg. Plastremor, 20 mm av Gislaveds fabrikat 30 färger, kr 5:— pr kg. Vid köp av 25 kg 4:75 pr kg. Mattressstovar, extra fina, 2:50, d:o vita 2:50. Snabb leverans. Full returrätt. Provs gratis.

HEMVÄVNINGEN

Horred

Ordertelefon 0320/800 82

REVIGÖR ger god vigör

Känner Ni Er trött och häglös? Orsaken kan vara brist på någon av vitaminerna. Då hjälper REVIGÖR, som har alla 17 olika vitaminämnen i bästa lättlösliga form: A 16700, B1 2800, D2 2000 IE, B2 7,5, B6 6, pp-fakt. nic. s. 120, nicotylamid 60, calc. pant. 30, kolinnitratr. 600, C 400, inosit 125, E 5, H 1,5,

K3 10, FAB 1,5, U 5,5 mg och B12 12,5 γ/100 g.

Bli pigg och "uppåt" prova REVIGÖR redan idag

Receptfritt på apotek samt i hälsokostaffärer

AB Carls-Bergh Biokemisk och Pharmaceutisk fabrik Göteborg 47

HJORTRON-SYLT

OBS! Kokad i enb. socker ej för söt.

Förp. om 5 och 10 kg:s B/N. Pris per kg 5:90. Oms. o. emb. inb. i priset. 30 kg fraktfritt. Större part. särskild offert. Lingonsylt. 10 kg:s à 2:75 kg.

RÖKT RENSTEK

Stekarnas vikt 4—8 kg. Förstklassig vara utlovas.

Billigare kanske finns men ej bättre.

Rekv. nu omg. Skriv eller ring!

Kronans Snabbköp

Tel. 503 00, Örnsköldsvik

BLÅBÄRSSYLT och LINGONSYLT

av bästa kvalitet och med rent socker i 3—6—12 kg brk à 2:40 kg + oms och frakt. Vi har allt i saft, sylt och fruktdrycker. Begär vår prislista.

Hästveda Fruktförädling

Hästveda

Tel. 0451/300 96

RÄTTA MÄRKET

för skottkärror och transportkärror.

Finnes hos landets alla järnhandlare.

BRÖDERNA FRANSSONS VERKSTADS AB

Tel. Motala 301 70 växel Fägelsta

För keramikundervisningen

Rikhaltigt lager av:

GLASYRER, i stort urval

FÄRGER — OXIDER — POLERGULD etc.

DREJ- o. GJUTLEROR, röd- och vitbrännande

ELBRÄNNUGNAR — UGNSTILLBEHÖR

DREJSKIVOR, eldrivna, m. m.

Begär prislista från:

EXPORT & IMPORT AB

KERAMIK

Norrlandsgatan 12 · Tel. 10 71 17 · Stockholm 7

NYHYTTANS BADANSTALT

Fysikalisk - Dietisk Kurort i storslagen bergslagsnatur

Behandling av invärtes sjukdomar, blodtrycks-, hjärt-, mag-, tarmsjukdomar och reumatiska åkommor. Konvalescens och rekreation.

Moderna vatten-, ljus-, elektriska, massage- och dietbehandlingar.

Vegetarisk och blandad kost. Utmärkt sportterräng och goda promenadvägar. Moderata priser. Inga drickspengar. Begär prospekt. Tel. Järnboås 13. Rumsbest. säkrast 10-12.

LÄKARE: DOCENT GUNNAR SMÅRS

Post- och Järnvägsstation Järnboås

VÄLKOMMEN TILL GOD MAT

VARMRÄTTER 250

BORDSERVERING:

PILGÅRDEN .. vid Triangeln
STRÖGET Södergatan 5
FOLKETS HUS .. Nobeltorget
DOMUS i varuhuset

Domusrestaurangen, Drottningtorget och Petri Pumpa har stängt söndagar.

SJÄLVSERVERING:

BERGSGAT. 20 ... "Arbetet"
MALMGÅRDEN Drottningg. 6
DROTTNINGTORGET 10
KONSUMRESTAURANGEN

Bantorget 6, Lund

PETRI PUMPA

5:1 Petri Kyrkogat. 7, Lund

SOLIDAR-RESTAURANGERNA

KONSTSÖM för ARBETSTERAPI

(Ilse-söm)

Komponerad av Ilse Roempke

Begär katalog från

Gamlestads Konsthantverk

Anders Mattssonsgatan 30
GÖTEBORG N — Telefon 26 36 45

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM, UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11 — Plats för 24 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS, EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- **FRITIDSGÄRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÅSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11 — Vintertid Karlshamn 0454/11566
Plats för 22 gäster
- **SVANEHOLMENS VILOHEM, SVANHALS, OSBY**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Kämregatan 3, MALMÖ C
Telefon: 040/97 53 44 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokalföreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter

En ny symbol i metallernas värld. Detta är Svenska Metallverkens nya symbol. Den ger uttryck för Svenska Metallverkens huvudverksamhet - att leverera halvfabrikat, som utgör en viktig del av produkter över hela världen. Den nya symbolen kommer i framtiden att återfinnas på de flesta SM-produkterna som märke för kvalitet och service.

SVENSKA METALLVERKEN

K O P P A R · M Ä S S I N G · A L U M I N I U M · P L A S T